

**LR VIDES MINISTRIJA
TEIČU DABAS REZERVĀTA ADMINISTRĀCIJA**

**Teiču rezervāta
dabas aizsardzības plāns**

Ļaudona, 2006.

Saturs

Kopsavilkums	4
1. Apraksts	
1.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes	6
1.2. Zemes lietošanas veidu raksturojums, zemes īpašumu formu apraksts	6
1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā izmantošana un atļautā (plānotā) izmantošana	7
1.4. Esošais funkcionālais zonējums	7
1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	8
1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums	9
1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība	9
2. Normatīvie akti, kas attiecas uz teritoriju	
2.1. Latvijas likumdošanas akti	10
2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības	12
3. Fiziski ģeogrāfiskais raksturojums	
3.1. Klimats	14
3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija	14
3.3. Hidroloģija	15
3.4. Augšnes	17
4. Sociālās un ekonomiskās situācijas apraksts	
4.1. Iedzīvotāji	18
4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze	18
4.3. Teritorijas izmantošanas veidi	18
5. Teritorijas novērtējums	
5.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība, ietekmējošie faktori un draudi	19
5.2. Ainaiskais novērtējums	19
5.3. Biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori	
5.3.1. Mežu biotopi	19
5.3.2. Purva biotopi	21
5.3.3. Pļavu biotopi	23
5.3.4. Saldūdens biotopi	25
5.4. Sugas, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori	
5.4.1. Augu sugas	26
5.4.2. Bezmugurkaulnieku fauna	29
5.4.3. Ornitofauna	32
5.4.4. Zīdītājdzīvnieku fauna	35
5.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums	38
6. Teritorijas apsaimniekošana	
6.1. Apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi	40
6.2. Apsaimniekošanas pasākumi	40
7. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldības teritorijas plānojumā	50
8. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem	50

Izmantotā literatūra 53

Pielikumi:

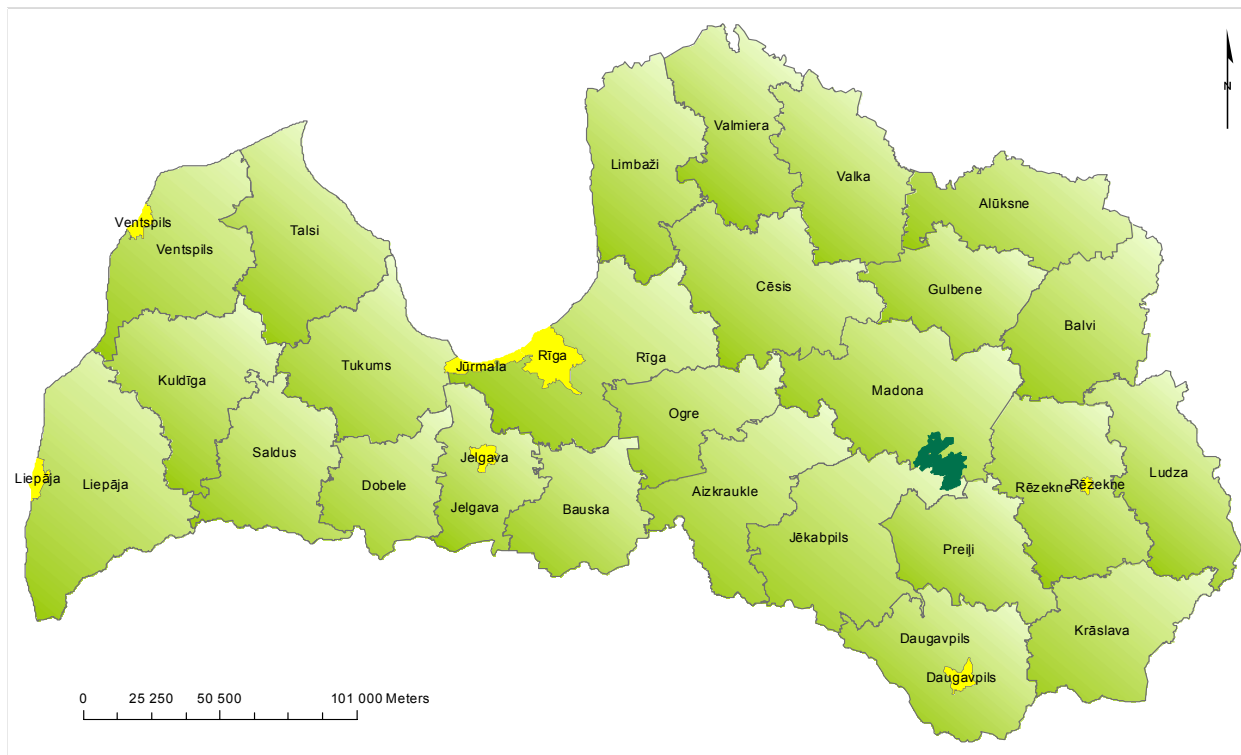
- 1.1.Apsaimniekošanas pasākumi un apdzīvotās viensētas/saimniecības
- 1.2.Life projektā (2002.-2005.gads) nopirkto zemes īpašumu vai to daļas
- 5.1.Mežu sadalījums pēc Latvijas biotopu klasifikatora
- 5.2.Veģetācijas izpētes vēsture Teiču DR
- 5.3.Bezmugurkaulnieku izpētes vēsture Teiču DR
- 5.4.Ornitofaunas izpētes vēsture Teiču DR
- 5.5.Zīdītājdzīvnieku izpētes vēsture Teiču DR
- 5.6.Aizsargājamo sugu atradnes Teiču DR
- 5.7.Teiču DR mežaudžu plāns
- 5.8.Aizsargājamie ES purva un meža biotopi
- 6.1.Apmeklējumu kārtība un noteikumi Teiču DR
- 6.2.Pētījumu saraksts
- 6.3.Teiču rezervāta pļavu biotopu aizsardzības plāns
- 6.4.Teiču un Krustkalnu dabas rezervātu medību iecirkņa plāns
- 6.5.Pasākumu plāns dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai Teiču purvā
- 7.1.Teiču dabas rezervāta robežapraksts

Kopsavilkums

Dabas aizsardzības plāns Teiču dabas rezervātam izstrādāts laika periodam no 2006. līdz 2010. gadam.

Teiču dabas rezervāta atrašanās vieta Latvijas kartē parādīta 1.attēlā.

1.attēls Teiču dabas rezervāts Latvijas kartē

Teiču dabas rezervāts atrodas Madonas un Jēkabpils rajonos, Barkavas, Murmastienes Varakļānu, Mētrienas un Atašienes pagastos. Rezervāts tika izveidots 1982.gadā, lai aizsargātu Teiču purva mitrāju kompleksu un ar to saistīto putnu sugu, tai skaitā daudzu reto un aizsargājamo, daudzveidību.

Galvenais ilgtermiņa mērķis rezervātam ir **nodrošināt teritorijas biotopu dabisku attīstību un saglabāt esošo bioloģisko daudzveidību**. Uz praktiskām darbībām plāna darbības periodam vērštie mērķi grupēti sekojošos blokos:

1. Nodrošināt rezervāta dabisko un neskarto biotopu netraucētu attīstību.
2. Regulēt jebkāda veida cilvēku darbības negatīvo slodzi uz rezervāta ekosistēmām.
3. Nodrošināt optimālus apstākļus rezervāta galvenajām dabas vērtībām, sugām un biotopiem.
4. Rezervāta teritorijas juridiskā statusa nostiprināšana.
5. Nodrošināt pastāvīgus nepieciešamo pētījumus rezervātā.
6. Nodrošināt sabiedrības informētību un vides izglītību.
7. Nodrošināt nepieciešamās infrastruktūras uzturēšanu rezervāta funkciju realizēšanai.

Rezervāta dabas aizsardzības mērķu sasniegšanu atvieglo plašā un praktiski neapdzīvotā teritorija, kas ir galvenokārt valsts īpašumā un tajā nav tādu objektu, kas radītu būtisku negatīvu ietekmi uz ekosistēmām.

Rezervāta teritorijā noteikta stingrā režīma zona un regulējamā režīma zona. Ārpus rezervāta noteikta ārējā aizsargjosla ar atsevišķu darbību ierobežojumiem. Veicot izmaiņas Teiču dabas rezervāta likumā, paredzams atsevišķs, vieglāka režīma zonas statuss teritorijā esošajām piemājas zemēm (1.1.pielikums).

Teiču dabas rezervātam iepriekšējais dabas aizsardzības plāns bija izstrādāts laika periodam no 1999. līdz 2003. gadam. Šis dabas aizsardzības plāns ne tikai novecojis termiņa ziņā bet arī neatbilst faktiskajam stāvoklim un esošajai informācijai par rezervātu dabas vērtībām un administrācijas realizētajiem dabas aizsardzības pasākumiem. Realizēti apjomīgi dabas aizsardzības un vides informācijas projekti, t.sk. Life Nature, kā rezultātā ieviesti jauni dabas apsaimniekošanas pasākumi, robežu optimizēšanai iegādātas papildus platības. Bez tam būtiski mainījušās prasības dabas aizsardzības plānu saturam un noformējumam (MK noteikumi Nr. 234."Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību").

Uzsākot dabas aizsardzības plāna izstrādi, tika organizēta informatīvā sanāksme 2005.g 2.februārī. Ņemot vērā, ka Teiču un Krustkalnu dabas rezervātu dabas aizsardzības plānu izstrādātājs būs TDR administrācija, sanāksmē tika nolemts dabas aizsardzības plānu uzraudzību deleģēt Teiču dabas rezervāta administrācija Konsultatīvajai padomei.

Konsultatīvās padomes sastāvs:

Andrejs Ceļapītērs – Madonas rajona padomes priekšsēdētājs;
 Oļģerts Stalidzāns – Atašienes pagasta padomes priekšsēdētājs;
 Staņislavs Smelters – Barkavas pagasta padomes priekšsēdētājs;
 Līga Calmāne – Ļaudonas pagasta padomes priekšsēdētāja;
 Guntis Vaskis – Mārcienas pagasta padomes attīstības komitejas priekšsēdētājs;
 Zenta Ābola – Mētrienas pagasta padomes priekšsēdētāja;
 Modra Vilkausa – Murmastienes pagasta padomes priekšsēdētāja;
 Jānis Bārbals – Varakļānu pagasta padomes priekšsēdētājs;
 Rolands Auziņš – Dabas aizsardzības pārvaldes direktors;
 Arvīds Greidiņš – Valsts meža dienesta Madonas virsmežniecības virsmežzinis;
 Jevģenijs Sobko – Madonas reģionālās vides pārvaldes direktors;
 Maija Zālamane – Vidzemes attīstības aģentūras tehniskās komitejas locekle;
 Sandra Ežmale – Latgales reģiona attīstības aģentūras Ziemeļlatgales biroja vadītāja;
 Vineta Strautiņa – Vidzemes tūrisma asociācijas Izglītības nodaļas vadītāja;
 Aivars Zariņš – Madonas rajona sabiedriskās vides organizācijas “Ceļteka” valdes priekšsēdētājs.

Dabas aizsardzības plānu izstrādāja TDRA eksperti:

Alda Pupila	mamaloģija
Andris Avotiņš	ornitoloģija
Guntis Akmentiņš	entomoloģija
Uģis Bergmanis	pētījumi, purva hidroloģijas regulēšanas plāns
Vija Kriele	botānika, biotopi, apsaimniekošana
Anita Namatēva	kartogrāfija, biotopi
Gundars Vāveriņš	plāna izstrādes vadītājs

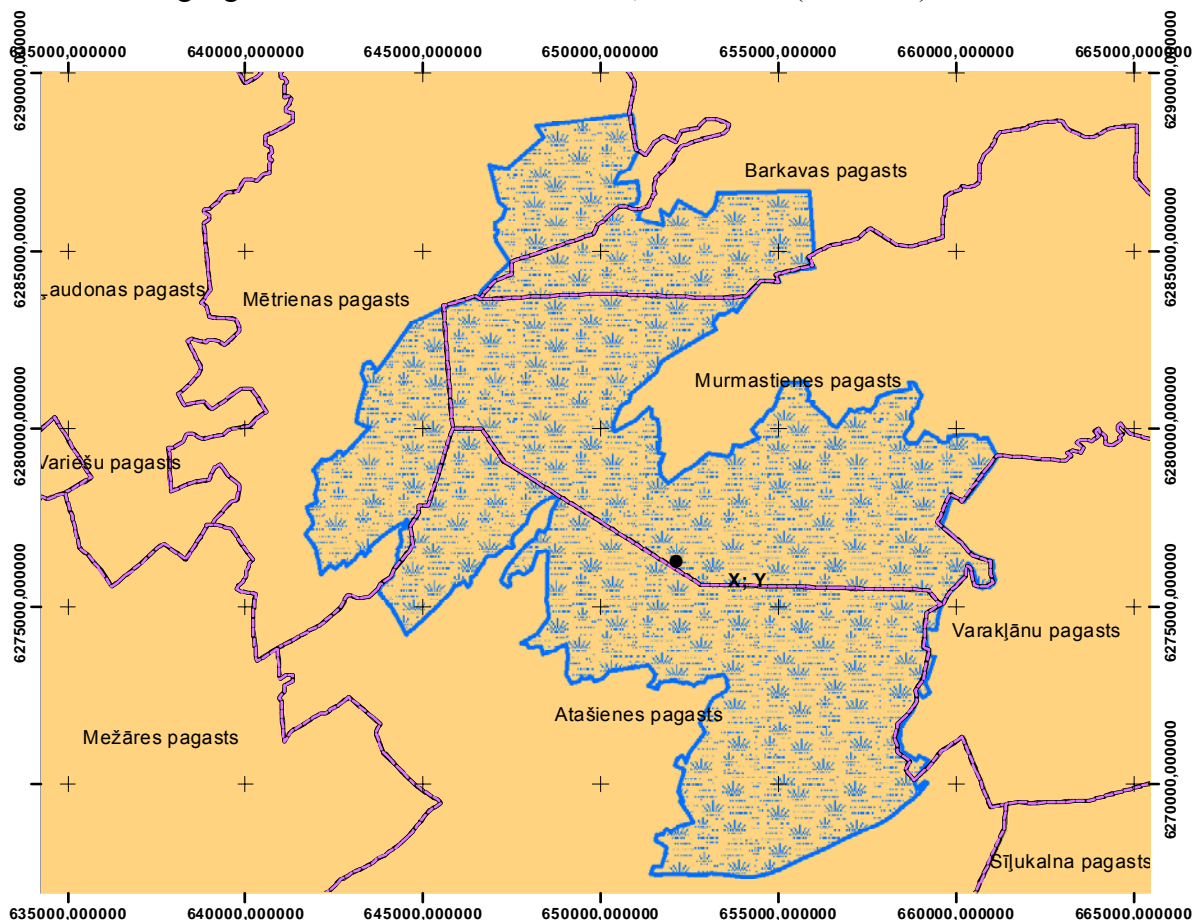
1. APRAKSTS

1.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātes, platība

Teiču dabas rezervāts atrodas Madonas un Jēkabpils administratīvajos rajonos, piecu pagastu- Mētrienas, Barkavas, Varakļānu, Murmastienes un Atašienes teritorijās (1.1.attēls).

Fizioģeogrāfiski tas atrodas Austrumlatvijas zemienē, Lubāna līdzenuma Teiču līdzenumā, starp Daugavas un Aiviekstes upju ūdensšķirtnēm.

Teiču rezervāta ģeogrāfiskās koordinātes: X652165; Y6276260 (1.1.attēls)

1.1.attēls Teiču dabas rezervāta atrašanās vieta

Teiču dabas rezervāta platība pēc mežierīcības datiem ir 19 649 ha.

1.2. Teritorijas zemes lietošanas veidu raksturojums un zemes īpašuma formu apraksts

Lielākā Teiču dabas rezervāta teritorijas daļa ir valsts īpašums. Ceļš no Silagala uz Siksalu ir Murmastienes pagasta pašvaldības īpašums. Zeme zem pašreiz neapdzīvotām ēkām Mētrienas pagasta “Krustmaļos” ir privātīpašums.

Realizējot EK atbalstītu Life projektu „Dabas aizsardzības pasākumu nodrošināšana Teiču reģionā”, 2001.-2005.gadā tika nopirkti 23 īpašumi vai to daļas ar kopējo platību 376,71 ha (1.2.pielikums). Šā pasākuma mērķis bija optimizēt rezervāta robežas un nodrošināt dabas vērtību saglabāšanu vietās, kur no dabas aizsardzības viedokļa vērtīgi un ar rezervātu ekoloģiski saistīti biotopi atrodas ārpus rezervāta teritorijas. Nopirktie zemes īpašumi šobrīd ierakstīti

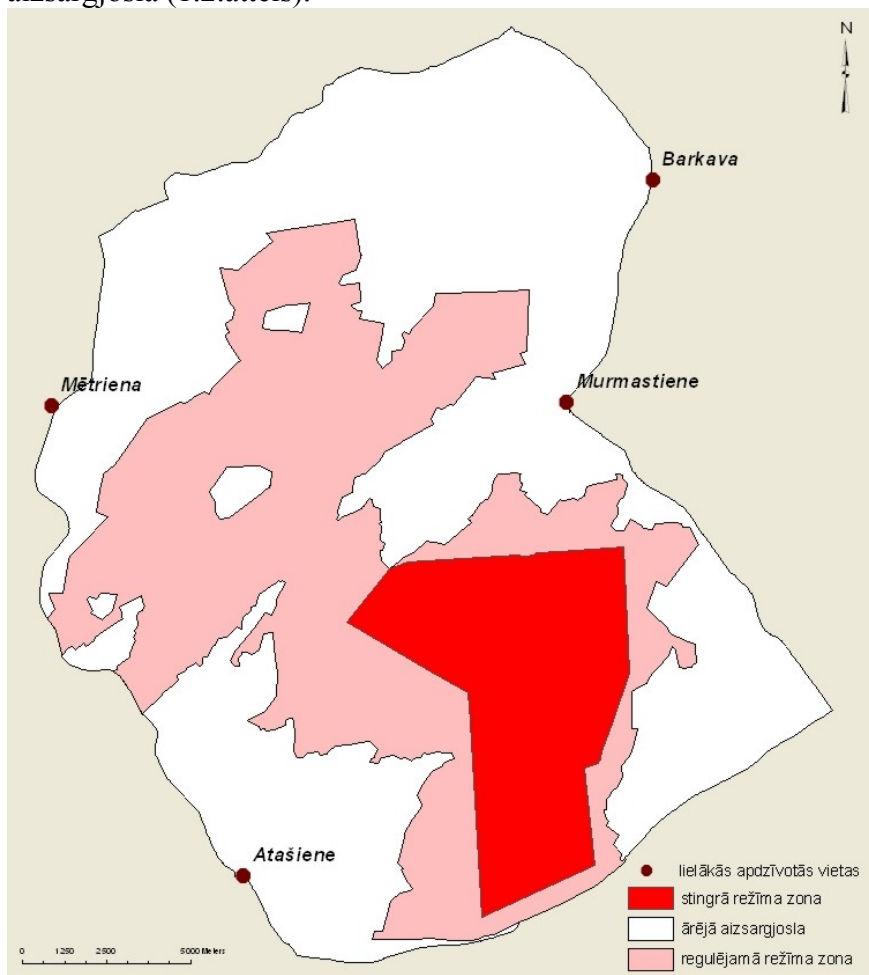
zemesgrāmatā Vides Ministrijas personā. Nepieciešams veikt Teiču dabas rezervāta likuma grozījumus, lai iekļautu šos zemes gabalus rezervāta teritorijā.

1.3. Pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktā teritorijas izmantošana un atļautā (plānotā) izmantošana

Izstrādājot to pašvaldību teritoriju plānojumus, kurās ietilpst Teiču dabas rezervāts (Madonas raj. Barkavas, Murmastienes, Mētrienas pag., Jēkabpils raj. Atašienes pag.), tiek ņemtas vērā Teiču dabas rezervāta likumā noteiktās rezervāta robežas un režīms attiecībā uz apmeklēšanas un saimnieciskās darbības ierobežojumiem. Plānošanas procesā Teiču dabas rezervāta administrācija iesniedz pašvaldībām savus nosacījumus, kuri iestrādājami plānos.

1.4. Esošais funkcionālais zonējums

Teiču dabas rezervāta likumā (16.03.2000.) noteiktas divas funkcionālās zonas srezervāta teritorijai: regulējamā režīma un stingrā režīma zona. Apkārt rezervātam izveidota ārējā aizsargjosla (1.2.attēls).

1.2.attēls Teiču dabas rezervāta funkcionālais zonējums

Stingrā režīma zona izveidota, lai nodrošinātu rezervātam tipisko ekosistēmu dabisku attīstību. Tajā nav pieļaujama nekāda saimnieciskā darbība, kā arī ēku un būvju celtniecība. Uzturēšanās stingrā režīma zonā ir aizliegta, to drīkst apmeklēt tikai ar administrācijas atļauju izpētes un aizsardzības nolūkos.

Stingrā režīma zona izveidota rezervāta centrālajā daļā. Tā ir cilvēka darbības vismazāk ietekmētā teritorijas daļa un ietver nozīmīgākās purva putnu ligzdošanas vietas. Zonas robeža noteikta pa esošām stigām, nevis dabiskām biotopu robežām. Vietām robeža šķērso būtiskas putnu ligzdošanas vietas, kurām loģiskāk būtu atrasties stigrā režīma zonā (piem. Vaboles ez.). Tai pat laikā zonas robeža ir viegli pamanāma cilvēkiem, kas ir būtiski no apsardzības un apsaimniekošanas viedokļa.

Regulējamā režīma zona izveidota, lai nodrošinātu sugu un biotopu daudzveidību rezervātā, ekosistēmu dabisku attīstību, pastāvot minimālai antropogēnai slodzei, kā arī lai pētītu ekosistēmu attīstību un to elementus. Regulējamā režīma zonā aizliegts uzturēties bez administrācijas izsniegtas atļaujas (izņēmums ir personas, kuras dzīvo rezervāta teritorijā), lietot jebkādas ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus, veikt jebkādu mežsaimniecisko darbību, izņemot gadījumus, kad tas nepieciešams atsevišķu sugu vai biotopu saglabāšanai.

Jebkādas darbības, kas var ietekmēt rezervāta ekosistēmu dabisku attīstību, augu un dzīvnieku sugu populācijas, saskaņojamas ar administrāciju.

Ārējā aizsargjosla izveidota, lai mazinātu saimniecisko un sociālo ietekmi uz rezervāta ekosistēmām. Ārējā aizsargjoslā aizliegts medīt medņus, rubeņus un zosis, mainīt virszemes un pazemes ūdeņu hidroloģisko režīmu, bojāt vai iznīcināt ekoloģiski un estētiski nozīmīgus ainavas elementus, lietot toksiskas, mutagēnas ķīmiskās vielas un produktus. Ārējās aizsargjoslas robeža noteikta pa rezervātu ieskaujošiem ceļiem.

1.5. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Teiču valsts rezervāts tika dibināts 1982. gadā pēc Zinātņu akadēmijas Bioloģijas institūta iniciatīvas, kurš vairāku biologu ekspedīciju rezultātā bija izstrādājis pamatojumu rezervāta dibināšanai. 1982. gada 26. maijā tika izdots LPSR Ministru padomes lēmums Nr. 284 par rezervāta dibināšanu Mežsaimniecības un mežrūpniecības ministrijas (MMM) pakļautībā. Ar minētās ministrijas pavēli rezervāts tika nodibināts 1982. gada 6. jūnijā. Pēc diviem mēnešiem Teiču rezervāts tika apvienots ar Krustkalnu rezervātu, kurš līdz tam atradās Slīteres valsts rezervāta pakļautībā.

Rezervātam atrodoties MMM pakļautībā tā statuss bija līdzīgs mežrūpniecības saimniecībām, bija saistoši meža izstrādes un atjaunošanas plāni, tika cirstas jaunas stigas, būvēti meža ceļi. Rezervātā tika medīti gandrīz visi medjamie dzīvnieki. Sākotnēji nebija arī stingri apmeklēšanas un ogošanas ierobežojumi. Tajā pašā laikā, kopš rezervāta dibināšanas tika uzsākti sistemātiski pētījumi par putniem, zīdītājdzīvniekiem, bezmugurkaulniekiem, kā arī floru un veģetāciju, vēlāk tika veikti arī hidrobioloģijas un ģeoloģijas pētījumi.

1990. gada 1. novembrī valsts rezervāti pārgāja izveidotās Vides aizsardzības komitejas pakļautībā. Arvien vairāk uzmanības tika pievērsts rezervāta aizsardzības režīma nodrošināšanai un pētījumu mērķtiecīgai attīstībai. Pārtraukta mežistrāde, uzsākta ogošanas atļauju izsniegšana.

Pakāpeniski palielinājusies rezervāta administrācijas sadarbība un atpazīstamība, kā arī pieaudzis dažādu projektu finansējuma īpatsvars.

Palielinoties apmeklētāju interesei par rezervātu, 1997. gadā iekārtotas pirmās laipas no Sildām uz Siksalu, 1998. gadā uzbūvēts skatu tornis Siksālā.

1998.-1999. gadā veikta rezervāta teritorijas instrumentālā uzmērīšana, kas ir pamats robežu sakārtošanai un ierakstīšanai zemesgrāmatā.

Realizējot EK atbalstītu Life projektu „Dabas aizsardzības pasākumu nodrošināšana Teiču reģionā”, 2001.-2005. gadā tika nopirkti 23 īpašumi vai to daļas ar kopējo platību 376,71 ha.

2005. gadā veikta mežaudžu inventarizācija un purva biotopu inventarizācija.

1.6. Kultūrvēsturiskais raksturojums

Lielākā daļa Teiču dabas rezervāta teritorijas vēsturiski bijusi cilvēka darbības maz ietekmēta. Tomēr Teiču purvam piegulošie meži tikuši izmantoti koksnes ieguvei. Lai arī purvs ir cilvēku neapdzīvots, izņemot Siksalu un Mindaugu salas, to šķērso t.s. ziemas ceļi, kuri agrāk izmantoti kā taisnākie pārvietošanās maršruti starp apdzīvotām vietām purva perifērijā.

Pagājušā gs. 20.-30. gados purva malas bijušas sadalītas privātos zemes īpašumos, no kuriem daudziem bija izstrādāti purva nosusināšanas plāni, kuri tika arī daļēji realizēti, rokot grāvjus. Tāpat rakti grāvji noteces pastiprināšanai no atsevišķiem purva ezeriem. Tā rezultātā ilgstošā laika periodā negatīvi ietekmēts purva hidroloģiskais režīms, it sevišķi perifērijā. Atsevišķās vietās purva malās ir iegūta kūdra.

Purvu ietekmējuši arī ugunsgrēki. Lielākais zināmais ugunsgrēks bijis 1914.gadā, kā arī 1964. gadā, kad degusi purva dienvidu daļa lielās platībās. Daudzās degumu vietās mainījusies veģetācija, veidojas bērzu audzes, izmainījies arī mikrolieljefs.

Siksala ir minerālaugsnes sala purva vidū. To cilvēki apdzīvojuši relatīvi izolētos apstākļos gadsimtiem ilgi. Taču šobrīd tai ir tikai kultūrvēsturiska nozīme.

1.7.Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība teritorijā

Teiču dabas rezervāta pārvaldi realizē Teiču dabas rezervāta administrācija, kas ir Vides ministrijas pakļautībā esoša iestāde.

Teiču rezervāts atrodas Madonas virsmežniecības Madonas un Varakļānu un Krustpils virsmežniecības Krustpils mežniecības pārraudzītajās teritorijās.

Rezervāta režīma nodrošināšanu un normatīvo aktu uzraudzību nodrošina administrācijas vides inspektori, sadarbībā ar VMD, Valsts vides dienesta Madonas reģionālo vides pārvaldi un Daugavpils reģionālās vides pārvaldi, Zemessardzi.

Nepieciešamos dabas aizsardzības un pārvaldības pasākumus organizē administrācija un realizē darbinieki, nepieciešamības gadījumā nolīgstot izpildītājus konkrētu darbu veikšanai.

Rezervāta valsts mežu platības neietilpst VAS LVM pārvaldītājās valsts mežu platībās.

2. NORMATĪVIE AKTI, KAS ATTIECAS UZ TERITORIJU

2.1. Latvijas likumdošanas akti

Latvijas dabas aizsardzības politika

Vides politikas plāns Latvijai. Apstiprināts 25.04.1995. Ministru Kabinētā (turpmāk MK).
Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma. Apstiprināta 16.05.2000. MK.

Teiču dabas rezervāta administrācijas darbību regulējoši normatīvie dokumenti

Teiču dabas rezervāta likums (16.03.2000.) nosaka rezervāta statusu, mērķus, administrācijas funkcijas, teritoriju un zonējumu un aizsardzības režīmu.

Krustkalnu dabas rezervāta likums (16.03.2000.) nosaka rezervāta statusu, mērķus, teritoriju un zonējumu un aizsardzības režīmu.

Teiču dabas rezervāta administrācijas nolikums (MK noteikumi Nr.1032, 21.12.2004.) nosaka administrācijas funkcijas, uzdevumus, struktūru un kompetenci.

Teiču dabas rezervāta konsultatīvās padomes nolikums (MK noteikumi Nr. 259, 01.08.2000.) nosaka padomes funkcijas, tiesības, sastāvu, darbības organizāciju.

VISPĀRĒJĀ VIDES UN DABAS AIZSARDZĪBA

Likumi

LR likums "Par vides aizsardzību" (06.08.1991.) nosaka īpaši aizsargājamo teritoriju pastāvēšanu, iedzīvotāju tiesības un pienākumus vides jomā, vides inspektoru tiesības un pienākumus.

LR likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" (07.04.1993.) nosaka:

- 1) aizsargājamo teritoriju kategorijas (arī Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas);
- 2) īpaši aizsargājamo dabas teritoriju veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu;
- 2) šo objektu pārvaldes kārtību;
- 3) īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas pamatprincipus,
- 4) kā savienot valsts, starptautiskās, reģionālās un privātās intereses īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā.
- 5) nepieciešamību teritorijām izstrādāt dabas aizsardzības plānus un individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

“Sugu un biotopu aizsardzības likums” (16.03.2000.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Nosaka valsts pārvaldes institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

“Meža likums” (24.02.2000.) regulē visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības un saimnieciskās darbības patstāvību, nosakot vienādus pienākumus. Regulē tiesības uzturēties mežā, nosaka dabas aizsardzības prasības mežā.

“Medību likums” (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatprincipus un organizāciju, tai skaitā arī medību organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Teritorijas plānošanas likums (22.05.2002.) nosaka teritoriju plānošanas sistēmu un līmeņus valstī, fizisko un juridisko personu lomu šajā procesā.

“Tūrisma likums” (17.09.1998.) izvirza uzdevumus tūrisma nozares attīstībai, noska, ka tūrisma attīstībai jābūt harmoniskā saskaņā ar dabas aizsardzību tā, lai tūrisms nenonāktu pretrunā ar dabas aizsardzību.

Likums “Par nekustamā īpašuma nodokli” (17.06.1997.) nosaka, ka ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek zemi īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās ar likumu aizliegta saimnieciskā darbība, un šajās teritorijās esošās dabas aizsardzībai izmantojamās ēkas.

MK noteikumi, instrukcijas

“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.415, 08.08.2003.) –nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, zonējumu, pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” (MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000) nosaka īpaši aizsargājamo sugu sarakstu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu. Tās ir sugas, kuras ir apdraudētas, izzūdošas vai retas, vai arī sugas, kurām ir prasības pēc specifiskiem biotopiem.

“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000.)- apdraudētu vai retu biotopu saraksts.

“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr.45, 30.01.2001.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.

“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu” (MK noteikumi Nr. 117, 13.03.2001.). Nosaka zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

“Kartība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējuma apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedījamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem” (MK noteikumi Nr. 345, 31.07.2001.)- nosaka lauksaimniecības zaudējumu pieteikšanas, novērtēšanas un kompensāciju izmaksas kārtību.

“Medību noteikumi” (MK noteikumi Nr. 251, 08.08.1995.) nosaka medību termiņus medijamām sugām un medību organizāciju.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” (MK noteikumi Nr. 189, 08.05.2001.), nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

Nosaka saimnieciskās darbības ierobežojumus mikroliegumos.

“Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā” (MK noteikumi Nr. 217, 29.05.2001.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos arī aizsargājamās teritorijās.

“Noteikumi par teritorijas plānojumiem” (MK noteikumi Nr. 423, 05.12.2000.) nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas procesa kārtību. Nosaka, ka izstrādājot plānojumu, jāņem vērā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības un izmantošanas noteikumi un dabas aizsardzības plāni.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7 “Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika” (09.11.2001.). Pamatojoties uz “Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem”, šī instrukcija nosaka mežaudžu atslēgas biotopu juridisko aizsardzības statusu.

Programdokuments “Latvijas lauku attīstības plāns lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. – 2006. gadam” (LR Zemkopības ministrija) Tas ir pamats dokuments finansiālā atbalsta saņemšanai lauku attīstības veicināšanai. Starp prioritātēm ir bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas uzturēšana. Šiem pasākumiem (rezervātā- konkrēti pļavu pļaušanai) pieejami atbalsta maksājumi.

2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Ramsāres konvencija „Par 1971. gada 2. februāra konvenciju par starptautiskas nozīmes mitrājiem, īpaši kā ūdensputnu dzīves vidi” uzliek valstīm pienākumu izdalīt starptautiski nozīmīgus mitrājus, kuri jāaizsargā pēc konvencijas noteikumiem, nodrošināt mitrāju nenoplicinošu izmantošanu, saskaņojot cilvēka saimnieciskās intereses ar dabas aizsardzības interesēm. Latvijas Ramsāres vietu sarakstā iekļauts arī Teiču un Pelēčāres purvs.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998. gada 25. jūnija Orhusas konvencija (26.04.2002.) par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem

1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvencija par bioloģisko daudzveidību” nosaka uzdevumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un dzīvās dabas ilgtspējīgai izmantošanai.

Bernes 1979. gada konvencija “Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu”. Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama valstu sadarbība. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā migrējošajām sugām.

Eiropas Savienības Direktīva par savvaļas putnu aizsardzību 79/409/EEC.

Dalībvalstīm jānodrošina nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tāda līmenī, kas atbilst ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības.

Eiropas Savienības Direktīva par sugu un biotopu aizsardzību 92/43/EEC.

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.

Direktīvas paredz, ka dalībvalstīm jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (NATURA 2000), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību.

Teiču un Krustkalnu dabas rezervāti iekļauti šajā aizsargājamo teritoriju tīklā.

3. FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

3.1. Klimats

Latvijas teritorija atrodas Austrumeiropas līdzenumā, mežu zonas skuju koku - platlapju mežu apakšzonas ziemeļrietumu rajona Baltijas apakšrajonā.

Latvijā pavisam nodalīti 4 klimatiskie rajoni. Teiču rezervāts atrodas klimatiskajā rajonā, kas ietver sevī Lubāna zemieni un Latgales augstieni. Tas ir viskontinentālākais un siltākais rajons. Aktīvo temperatūru summa 1900-2100⁰C, bezsala periods 135- 145 dienas, noturīga ziema ar 25- 35cm biezu sniega segu, vidējā minimālā temperatūra no -26 līdz -27⁰C. Rajona robežās minimālā temperatūra paaugstinās virzienā no ZR uz DA [Kalniņa, 1995].

3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Latvijā flūtingi izplatīti Austrumlatvijas zemienē, kur tie veido trīs flūtingu laukus: Adzeles lauku – zemienes A malā, Aiviekstes lauku- starp Lubāna ezeru un Madonas – Trepes valni, Vesetas lauku- zemienes R daļā. Flūtingu atdala iegareni pazeminājumi, kuros atrodas ezeri un purvi. Vairākiem purviem savienojoties, izveidojies lielākais purvu masīvs Latvijā- Teiču purva masīvs, kurās flūtingi veido salas- Rāksalu, Siksalu [Zelčs, 1995].

Teritoriju, kurā atrodas Teiču rezervāts, pēdējā apledošanas Linkuvas aktivizācijas fāzes laikā, kļuva Austrumlatvijas lobs, un zem aktīvā ledus veidojās radiālās glaciostruktūru formas - flūtingi. Ledāja plaisās izgulsnējās fluvioglaciāls materiāls, vietām veidojot osu grēdas, ieskaitot Varakļānu osu, kas atrodas uz dienvidiem no Teiču purva. Ledājam apņemot, veidojās riboto morēnu reljefs.

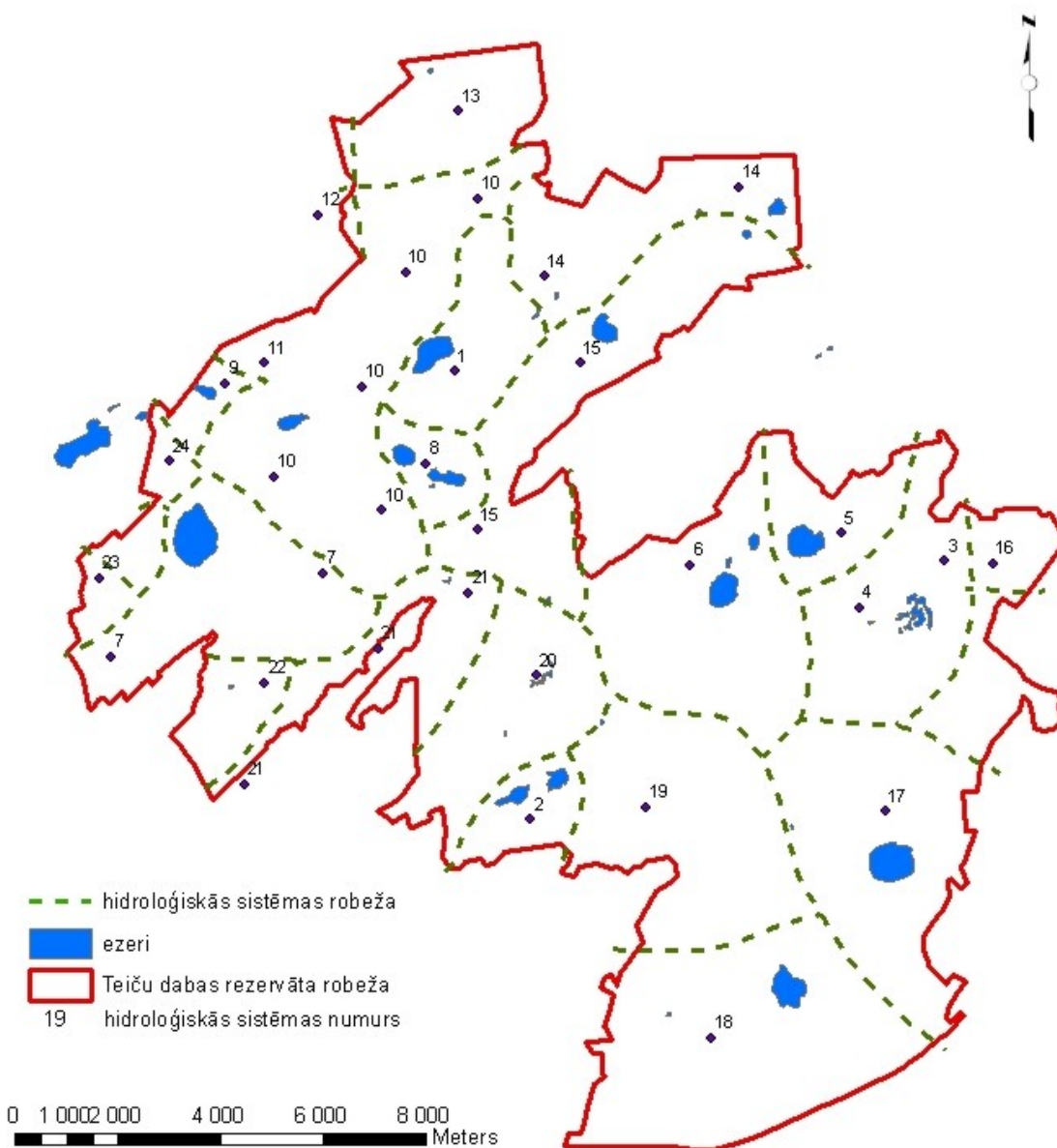
Ledājam pakāpeniski kūstot, Austrumlatvijā izveidojās Lubāna ledāja kušanas ūdeņu baseins, kas bija viens no lielākajiem Latvijas teritorijā. Baseina pastāvēšanas laikā, tagadējā Teiču purva teritorijā, saglabājās atsevišķi apņemti ledus bloki [Dreimanis, Zelčs, 1995].

Aptuveni pirms 12000 gadiem pēc pilnīgas ledāja izkušanas tagadējā Teiču rezervāta teritorijā atklājās ledāja un tā kušanas ūdeņu veidotais reljefs. Dažās vietās sastopami pazeminājumi - katlienes, kas veidojušās kā glaciotekoniski izspiedumi. Latvijas lielākais augsto purvu masīvs- Teiču purvs atrodas Jersikas līdzenumā, kuru veidojusi galvenokārt pēdējā ledāja Austrumlatvijas ledusmēle un tās kušanas ūdeņi, kā arī vēlākie upju un purvu veidošanās procesi. Teiču apkārtnē izveidojās vidēji viļņots reljefs ar gariem vaļņveida pacēlumiem, kuri, šķērsojot ūdensšķirtņu purvus, veido iegarenas salas un pussalas Teiču purvā - Rāksalu, Siksalu u.c. Purvu pamatnes reljefa absolūtā augstuma atzīmes svārstās no 96,0 līdz 122,1 m (3.1.attēls). Tajā labi izsekojamas ieplakas un vaļņi [Lācis, Kalniņa, 1998].

Leduslaikmeta beigu posmā sāka veidoties augsnes un nostiprināties augu valsts. Pārmērīga mitruma apstākļos ieplakās veidojās sekli ezeri, kuros sāka veidoties mālainis sapropelis.

Aptuveni pirms 10300gadiem, klimatam kļūstot siltākam, šajā teritorijā sāka uzkrāties kūdra. Mainoties klimatiskajiem apstākļiem, mainījās arī augu valsts, kas atspoguļojas dažādu periodu kūdras botāniskajā sastāvā. Ilgā laika periodā šeit pakāpeniski uzkrājās atmirušais augājs, kas paaugstināta mitruma apstākļos veido kūdru. Kūdras slānis pieaug gadu no gada atmirstot sfagnu stumbru apakšējai daļai. Šis ir ļoti lēns process- kūdras slānis pēc aptuveni aprēķiniem pieaug nedaudz vairāk par milimetru gadā. Laika posmā kopš pēdējā leduslaikmeta kūdras slāņa biezums atsevišķās vietās Teiču purvā sasniedzis 9 metrus. Taču purva pamatnē bieži vien iegul zāļu jeb zemo purvu kūdra, kas liecina par purva veidošanās apstākļu būtiskām izmaiņām [Lācis, Kalniņa, 1998].

3.2.attēls. Teiču dabas rezervāta iedalījums hidroloģiskajos rajonos

Purvu hidroloģisko tīklu veido:

- distrofī-diseitrofī purvu ezeri;
- meliorācijas grāvji;
- nelielu upju augšteces;
- akači (ezeriņi).

Ezeri. Teritorijā atrodas 19 ezeri, kuru platība ir robežās 0,6 – 74 ha, to kopējā platība ir aptuveni 380 ha (ezeru morfometriskais raksturojums 3.1.tabulā). Lielākā daļa ezeru vai arī to daļas robežojas ar purvu. Tikai Maltas ezeru rezervāta ziemeļu daļā no visām pusēm iekļauj minerālaugsne. Septiņi no ezeriem – Tolkājas, Vertēža, Grāna, Pieslaistes, Aukas, Liepsalas un Pieslaista – ir beznoteces, no pārējiem ezeriem iztek nelielas upes vai grāvji.

Teiču dabas rezervāta ezeru morfometriskais raksturojums [pēc Sprinģe, ...].

Ezera nosaukums	Ezera tips	Augstums virs jūras līmeņa, m	Platība, ha	Maksimālais dziļums, m*
Breķu	distrofs	109,0	12,0	7,8*
Veiganta	distrofs	108,1	12,0	7,8*
Islienas	diseitrofs	104,6	11,0	2,0
Kurtavas	diseitrofs	104,9	74,0	1,2
Lielais Murmasts	distrofs	105,4	29,4	1,5
Liepsalas	distrofs	114,4	35,4	6,0
Lisiņš	diseitrofs	103,3	33,5	3,0
Aukas	distrofs	104,9	5,3	4,6*
Mazais Murmasts (Acīte)	distrofs	105,1	1,5	2,0*
Pieslaista	distrofs	109,4	54,7	4,0*
Pieslaistes	distrofs	103,7	8,2	3,3*
Siksalas	diseitrofs	109,9	15,0	7,5
Sildu	diseitrofs	104,3	7,8	2,7
Tolkājas	distrofs	111,4	14,0	7,5
Grāna	distrofs	103,4	2,7	3,8*
Vertezis	distrofs	?	19,0	6,4
Mindaugu	distrofs	?	36	?
Vaboles	diseitrofs	?	9?	?
Maltas	diseitrofs			

Upes. Tā kā Teiču purva lielāko daļu veido augstā tipa purvs, atmosfēras nokrišņu veidā uzkrājies liekais ūdens no kupoliem tek uz purva perifēriju. Promteces veido nelielas upes. Tieši no purva iztek Islienas upe (no Islienas ezera), atsevišķas upes sākas purva perifērijā vai arī daļēji ir veidojušās no purva iztekošajiem ūdeņiem – Teicija, Dirīte, Lisiņa, Vabole, Vaibiņa, Ataša, Niedrīte, Aklā upīte (Brosla), Ilzīte, Kurtavas grāvis. To ūdeņi ieplūst Daugavas un Aiviekstes baseinā. Atsevišķās purva centrālās daļas vietās ir novērojami nelieliem strautiem līdzīgi tekoša ūdens posmi, kurus dēvē par Aklo upīti.

Meliorācijas grāvji. Teiču purva un to ieskaujošo mitro mežu meliorācijas rezultātā, kas tika uzsākta jau XX gadsimta 20 – 30 gados, ir izveidots blīvs susinātājgrāvju tīkls. No atsevišķiem purva ezeriem izraktie grāvji, iztaisnotās un padziļinātās dabīgās upes, kā arī mitro mežu meliorācijas grāvji ir savienoti ar perifēro meliorācijas sistēmu un ievadīti kontūrgrāvjos.

Akači (ezeriņi). Par platību nav informācijas.

3.4.Augsnes

Teiču rezervātā lielāko daļu aizņem hidromorfās augsnēs. Tās veidojas ilgstošu virsūdens vai seklu gruntsūdeņu ietekmē.

Teiču purvā sastopami visi trīs kūdraugsnes tipi-zemā (zemā purva gleja trūdainā kūdraugsne, zemā purva trūdaini kūdrainā augsne), pārejas (pārejas purva tipiskā kūdraugsne) un augstā purva kūdraugsne (augstā purva gleja kūdraugsne un augstā purva kūdraugsne uz kūdras cilmieža). Purvam piegulošajās teritorijās (pļava, mežs) sastopamas podzolaugsnes (velēnu podzolaugsne, trūdaini kūdrainā podzolaugsne) un podzoli (tipiskais podzols). Nelielās platības sastopamas arī glejaugsnes (velēnu glejaugsne, pseidoglejotā augsne) un podzolētās glejaugsnes (velēnpodzolētā glejaugsne) [Kārklīņš u.c., 1996; Nikodemus, 1998].

4. SOCIĀLI EKONOMISKĀS SITUĀCIJAS APRAKSTS

4.1. Iedzīvotāji, apdzīvotās vietas, nodarbinātība

Teiču dabas rezervāta teritorija raksturojama kā gandrīz neapdzīvota. Pašreiz teritorijā ir divas apdzīvotas viensētas- Mindaugas (Mētrienas pag.) un Krustakrogs (Varakļānu pag.) (4.1.pielikums). Mindaugu vienīgais iedzīvotājs nodarbojas ar naturālo saimniecību. Lopu ganīšana un siena pļaušana nodrošina Mindaugu pļavu saglabāšanos. Tā kā Mindaugās nav iespējams iebraukt ar tehniku, tad tas šobrīd ir vienīgais veids, kā pļavas saglabāt, kaut gan daļa no tām jau ir aizaugusi.

Rezervāta iekšienē Siksālā ir privātas zemes, kas nav rezervāta teritorija. Pašreiz pastāvīgi apdzīvotas divas mājas.

Pašreizējā periodā nozīmīgākā iedzīvotāju ietekme uz rezervāta teritoriju izpaužas tieši no rezervāta legālajiem un nelegālajiem apmeklētājiem. Legālo apmeklētāju plūsma (līdz 1,2 tūkstošiem apmeklētāju gadā) ir kontrolējama un tiek organizēta pa izveidoto apmeklētāju maršrutu Sildas (Krustmaļi)- Siksala. Rezervāta nelegālo apmeklējumu galvenais iemesls ir ogošana, kā arī makšķerēšana un zveja ezeros.

Pēdējos gados pieaug nelegālo tūristu apmeklējumu skaits. Šie apmeklētāji nerespektē rezervāta noteikto apmeklēšanas kārtību un apmeklējamās vietas un jāpievērš uzmanība šādu apmeklējumu ierobežošanai.

4.2. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz aizsargājamo teritoriju

Galvenie antropogēnās slodze izraisītie faktori rezervātā ir teritorijas iedzīvotāji (4.1.nodaļa) un apmeklētāji un administrācijas veiktie apsaimniekošanas pasākumi, kurti vērsti uz konkrētu biotopu saglabāšanu.

Rezervāta teritorijas pastāvīgie iedzīvotāji būtiski neietekmē rezervāta ekosistēmas. 2006.gada sākumā Siksālā tika ievilkta elektrība (kabelis grāvī paralēli ceļam). Nākotnē tas var izraisīt daudz lielāku interesi par Siksalas izmantošanu saimnieciskām vajadzībām, salas teritorija sadalīta daudziem īpašniekiem, kuri uz vietas nedzīvo. Līdz ar to prognozējams saimnieciskās darbības pieaugums, kas neizbēgami ietekmēs arī rezervāta teritoriju, pieaugot cilvēku plūsmai un aktivitātēm.

Rezervāta legālo apmeklētāju izraisītais traucējums un atstātie atkritumi vērtējami kā būtiska ietekme, kura nedrīkst pieaugt nekontrolēti.

Pēdējo 15 gadu laikā ievērojami samazinājusies nelegālo ogotāju skaits rezervātā, tai pat laikā ievērojami palielinājies piesārņojums ar dažādiem atkritumiem. Nelegālie apmeklētāji bieži ir arī draudz no ugunsbīstamības viedokļa.

Palielinās arī neorganizēto tūristu skaits. Tam ir tendence palielināties un kļūt par nozīmīgu traucējuma izraisītāju, ja šādi apmeklētāji nonāk vietās un laikos, kas nav atļauts legāliem apmeklētājiem.

Apsaimniekošanas pasākumi, kā, piemēram, pļavu pļaušana, hidroloģiskā režīma regulēšana, dzīvnieku skaita regulēšana, arī uzskatāmi par antropogēnās slodzes izraisītājiem, bet tiem nav negatīvas ietekmes uz rezervāta ekosistēmām.

4.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Galvenais izmantošanas veids ir dabas aizsardzība. Tam pakārtota vides izglītība, pētījumi, dabas apsaimniekošana. Saimnieciskā darbība teritorijā esošajās viensētās nav uzskatāma par būtisku teritorijas izmantošanas sastāvdaļu, kas ietekmētu rezervātu. Tiek izmantoti teritorijā esošie autoceļi.

5. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

5.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Teiču rezervāts ir lielākais un viens no četriem rezervātiem Latvijā. Tam ir ievērojama nozīme purvam specifisku un retu putnu sugu, kā arī mitrājiem raksturīgu augu sabiedrību un sugu saglabāšanā, tas ir nozīmīgs migrējošo ūdensputnu barošanās un atpūtas vieta, atsevišķām sugām šeit ir zināmas lielākās vai pat vienīgās atradnes Latvijā. Piemēram, 6 bezmugurkaulnieku sugām sugu eksistence ir tieši saistīta ar mitrāju biotopiem.

No teritoriju potenciāli negatīvi ietekmējošajiem un tās vienotību apdraudošajiem faktoriem ir uzsverama rezervāta teritorijā esošo (Siksala) un piegulošo (minerālzeses pussalas) privāto zemju iespējamā apbūve, kā arī arvien pieaugošā autotransporta kustība pa ceļu uz Siksalu. Negatīvi fragmentējoša ietekme ir pieaugošajam apmeklētāju skaitam ekotūrisma maršrutā Sildas- Siksala. Kā potenciāls negatīvi ietekmējošs faktors jāatzīmē arvien pieaugošie nelikumīgie teritorijas apmeklējumi izziņas nolūkā dzīvnieku vairošanās periodā (teritorija kā apskates objekts ir reklamēts daudzos tūrisma ceļvežos un kartogrāfiskajos materiālos).

5.2. Ainaviskais novērtējums

Ainava ir daudzveidīga teritorija, kurā savstarpējā mijiedarbībā esošas ekosistēmas (vai elementi) telpiski atkārtojas. Ainavu raksturo reljefs, biotiskie komponenti, zemes izmantošana, kā arī visi procesi, kuri veidojuši un turpina veidot ainavu [Bells, Nikodemus, 2000]. Ainavai var būt estētiska, kultūrvēsturiska un ekoloģiska vērtība. Dabas rezervātā būtiskākā ir ainavas ekoloģiskā vērtība, jo tā raksturo ekosistēmu dabiskumu un bioloģisko vērtību. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā Teiču rezervātā svarīgi ir saglabāt atklātas ainavas, t.i. nepieļaut dabisko zālāju aizaugšanu, kā arī novērst purvaino mežu palielināšanos uz purva platību rēķina, ko sekmē meliorācijas sistēma.

Ainavas elementi ir dabā vislabāk norobežotās vienības, kas vislabāk uztverami vizuāli, un kuri ir ainavas tiešās pārveidošanas, veidošanas un kopšanas elementi. Teiču dabas rezervātā visvairāk sastopami divu grupu ainavas elementi- ūdeņi (purvi; tekoši un stāvoši ūdeņi) un meži un koki (meža nogabali un savrupi koki). Pēc platības mazāki, bet svarīgi ir lauksaimnieciskās darbības radītie elementi (pļavas). Ļoti nedaudz sastopami infrastruktūras elementi (lineāro komunikāciju trases un transporta meģistrāļu elementi, kā arī atsevišķas celtnes ārpus apdzīvotām vietām) [Melluma, Leinerte, 1992].

5.3. Biotopi, dabas aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos un Latvijai saistošajos starptautiskajos līgumos un konvencijās minētie īpaši aizsargājamie biotopi, to sociālekonomiskā vērtība un ietekmējošie faktori

5.3.1. Purva biotopi

Raksturojums

Teiču purva masīvs reprezentē visus galvenos Latvijas purvu tipus- sūnu, pārejas un zāļu. Purva masīvs turpina tālāku attīstību, taču ne pilnīgi dabisku. Purva slīkšņas, ezeri, ezeriņi (akači) ir nozīmīgas barošanās un atpūtas vietas putniem. Teiču purva masīvam ir raksturīga Austrumlatvijas purvu veģetācija. Salīdzinot ar sūnu purvu, zāļu un pārejas purvos konstatēta lielāka augu sugu daudzveidība, īpaši aizaugušajā Šūmāna ezerā un Islienā ezera krastā.

Teiču purva masīvs atbilst kupolveida tipa sūnu purvam. Purva masīvam raksturīgs mikroreljefs ar ļoti daudzveidīgām mikroainavām (pēc veģetācijas).

Teiču purva masīvā ir sastopams ciņu, ciņu- liekņu un grēdu- liekņu mikroreljefs. Grēdu- liekņu mikroreljefs veidojas vietās, kur ir izteikts slīkšņu komplekss, kas orientēts paralēli kupolu nogāzēm, taču katra atsevišķi grēda- liekņa ir orientētas perpendikulāri nogāzei. Grēdu- liekņu mikroreljefā liekņās izplatītas slīkšņas.

Teiču purva masīva purva kupolu virsmām mikroreljefā raksturīgs ciņu mikroreljefs ar sīkiem ciņiem (līdz 10cm). Kupolu nogāzēs galvenokārt raksturīgi vidēji augsti ciņi (10- 30cm). Starp ciņiem sastopamas liekņas (lāmas un slīkšņas), kas orientētas perpendikulāri nogāzes slīpumam. Degumu vietās, kā arī purva malās, joslā starp purvu un minerālaugsni, sastopami augsti ciņi (vairāk kā 30cm). Šeit ciņus galvenokārt veido spilve. Starp izteiktajiem spilvu ciņiem bieži vien sastop grīšļus vai trejlapu puplaksi, kas norāda uz purva barošanas arī no gruntsūdeņiem. Purva perifērijā, kur priede sasniedz 7-9m garumu, bieži vien novērota ciņu degradācija, kas norāda uz mitruma trūkumu tālākai ciņu attīstībai.

Izteikta slīkšņu veidošanās (kūdras pārrāvuma zonas) vērojama purva klajumos, kur galvenokārt aug baltmeldrs un andromeda. Šeit raksturīga kūdras parādīšanās virspusē. Slīkšņu malās parasti sastop spilvu ciņus, starp tiem purva šeihcēriju, bet vidū izveidojušies atklāti ūdens laukumi.

Kūdras pārrāvuma zonas (slīkšņas) veidojas arī starp purva kupoliem- vietās, kur saskaras dažādos virzienos orientētas liekņas.

Teiču purva masīvā ir 18 ezeri, kas lielāki par 1ha, ļoti daudz akaču (ezeriņu), kuru platība ir no 0,05 ha līdz 1ha. Akači (ezeriņi) parasti veidojas uz kupola nogāzes. Tie darbojas kā dabiska barjera, kas neļauj brīvi ūdenim noplūst uz purva perifēriju. Akaču (ezeriņu) forma ir vai nu apaļa, vai izteikti garena.

Pārejas un zāļu purva tipi sastopami ļoti nelielās platībās, g.k. ezeru krastos. Lielāka vienlaidus pārejas purva platība ir aizaugušais Šūmāna ezers (purvs). Tā lielākā daļa ir pārejas purva stadijā, taču nelielās platībās sastopams arī zāļu purvs, par ko liecina purvpapardes, trejlapu puplaksis, mazmeldru grīslis u.c. Šūmāna purva austrumu malā starp niedrēm ir izteikti lieli un augsti sfagnu ciņi, bet rietumu malā redzama atklāta ūdens virsma, kas vēl nav aizaugusi [Namatēva, 2005].

Aizsargājami purvu biotopi

Viss Teiču purva masīvs ir ES aizsargājams biotops Latvijā [Kabucis, 2004]. Tie sīkāk sadalās (5.1.tabula):

5.1.tabula

Aizsargājami purvu biotopi

Biotopa nosaukums	ES aizsargājamā biotopa kods	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa kods	Platība, ha	Raksturojums
Neskarti augstie purvi	7110*	-	13873,6 (pēc mežierīcības, 2005)	Pēc purva mikroainavu kartēšanas var būt iespējama aptuvena platību sadalīšana, ko aizņem attiecīgie purvu tipi. Purvu malās ir grāvju ietekme, kas pakāpeniski samazinās virzienā uz purva kupoliem. Pārejas purvi un slīkšņas ietilpst vienotā kompleksā ar augstajiem purviem.
Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās	7120	-		
Pārejas purvi un slīkšņas	7140	-	200,7 (pēc mežierīcības datiem, 2005)	

Sociālekonomiskā vērtība

Purva masīvam var izdalīt šādas sociālekonomiskas vērtības:

- zinātniskie pētījumi. Zinātniskā vērtība- teritorija var kalpot kā purva biotopu etalonteritorija.
- vides izglītība. Dažādas interesentu grupas, kuru mērķis ir iepazīt Teiču dabas rezervātu un uzzināt vairāk tieši par purviem.
- dzērveņu lasīšana. Dzērveņu lasīšana dod tiešu ekonomisko labumu atsevišķiem iedzīvotājiem.
- kūdras krājumi ir vērtība, kuras izmantošana nav apvienojama ar rezervāta dibināšanas mērķi.

Ietekmējošie faktori

Dabiskā attīstība. Tiešs purva masīva ietekmējošs faktors ir tā sukcesija, ilgā laika periodā no zaļu purviem izveidojoties pārejas un augstajiem purviem.

Meliorācija. Purva masīva pilnīgi dabisku attīstību traucē meliorācijas sistēma, kas vēl aizvien veic savas funkcijas. 80-tajos gados meliorācijas sistēmas izveidošana ap purva masīvu un tajā, kā rezultātā īpaši Z daļā notiek purvaino mežu platību palielināšanās uz purva rēķina.

Hidroloģiskā režīma atjaunošana. Purva masīvu ietekmējošs faktors ir aizsprostu ierīkošana. Līdz ar ūdens līmeņa celšanos paredzamas arī biotopu izmaiņas. Purva degradētajās vietās iespējams daļēji apturēt purva nosusēšanu, kas ievērojami samazinās tālāku biotopu degradāciju un nodrošinās purva dabisku attīstību.

Dzērveņu lasīšana. Dzērveņu lasītāju iemītās takas purvā stipri izteiktas rudens periodā. Būtisks kaitējums ir piesārņojums ar sadzīves atkritumiem (plastmasas maisiņi, krāsainas lentas, avīzes, pudeles, burciņas u.c.). Pavasarī negatīvas sekas rada nelikumīgie ogotāji, kas putnu ligzdošanas periodā dodas pēc pērnā gada dzērvenēm.

Ugunsgrēki. Būtiska nozīme purva degšanā ir tam, vai šajā brīdī purvs ir slapjš, vai ilgstošu nokrišņu trūkuma dēļ tā virskārta ir stipri izžuvusi. Ja purvā ūdens līmenis ir augsts, nodeg tikai augu virsējās, sausākās daļas, bet ja purvā dzīvā zemsedze ir sakaltusi, tad ugunsgrēka gadījumā tā nodeg visa. Sausākās degumu vietās pieaug bērzu īpatsvars, vērojama intensīvāka priežu iesēšanās. Ja ir nodegušas tikai augu virszemes daļas un nav izdegusi kūdras virskārta, tad šīs vietas parasti atjaunojas vispirms ar virsi un spilvi, vietām- andromedu (Kurtavas ezera A malas degums).

Degumi purvā atjaunojas diezgan labi. Šajās vietās purvs paliek slapjāks, viens no iemesliem tam ir ūdens iztvaikošanas samazināšanās caur sīkkrūmiem. Ugunsgrēki zināmā mērā bremsē purva attīstību, bet vēsturiski to var uzskatīt par dabisku faktoru.

5.3.2.Mežu biotopi

Raksturojums

Pēc 2005.gada mežierīcības datiem mežs Teiču rezervātā aizņem 23,7% no visas teritorijas jeb 4649,1 ha. Meža joslas platums apkārt purvam ir no dažiem desmitiem metru līdz 3km. Nelielas platības ir ap purva ezeriem, kā arī saliņās. Lielākie meža masīvi ir rezervāta ziemeļu daļā un Kurtavā.

Lielāko platību aizņem meži kūdras augsnēs. 40% jeb 1811,7ha visas mežu platības veido purvaiņi- meži slapjās kūdras augsnēs. Priede ir valdošā suga purvajā, priede un bērzs- niedrājā, bet bērzs un melnalksnis- dumbrajā. Kūdreni aizņem 35% jeb 1648,7 ha. Visvairāk izplatīts ir šaurlapju kūdrenis. Te valdošās koku sugas ir priede, bērzs, egles. Auglīgākās augsnēs ir platlapju kūdrenis. Meži sausās minerālaugsnēs aizņem 13% platības jeb 621,1 ha. Priede ir valdošā suga lānā un damaksnī. Gan egles, gan bērzs ir valdošās sugas damakšņā un vēra tipa mežos. Apse ir vēra un gāršas tipa mežu valdošā suga. Meži slapjās minerālaugsnēs aizņem 4% jeb 208,9 ha. Visvairāk te ir slapjais vēris ar valdošo koku sugu- bērzu. Meži nosusinātās minerālaugsnēs aizņem 8% jeb 358,7ha. Mežaudžu sadalījums pa augšanas apstākļu tipiem dots 5.2.tabulā.

Lielākā daļa mežaudžu ir dabiskas, tikai 4% ir mākslīgas audzes. Pēdējos 15 gados meža kultūras vairs nav ierīkotas.

5.2.tabula

Mežaudžu sadalījums pa augšanas apstākļu tiem

Rinda	Tips	Platība, ha	% no visas mežu platības
Āreņi	Am	15,8	0,3
Āreņi	Ap	171,2	3,7
Āreņi	As	171,7	3,7
Kūdreņi	Km	166,2	3,6
Kūdreņi	Kp	291,8	6,3
Kūdreņi	Ks	1080,3	23,2
Kūdreņi	Kv	110,4	2,4
Purvaiņi	Db	72,2	1,6
Purvaiņi	Pv	936,7	20,1
Purvaiņi	Nd	802,8	17,3
Sausieņi	Dm	227	4,9
Sausieņi	Gr	29,3	0,6
Sausieņi	Ln	36,3	0,8
Sausieņi	Mr	10,3	0,2
Sausieņi	Vr	318,2	6,8
Slapjaini	Dms	53,2	1,1
Slapjaini	Vrs	152,1	3,3
Slapjaini	Mrs	3,6	0,1

Mežu sadalījums pēc Latvijas biotopu klasifikatora pievienots 5.1.pielikumā.

Aizsargājami mežu biotopi

No bioloģiskās daudzveidības viedokļa ļoti nozīmīgas ir ar mežu apaugušās purva salas un pussalas (5.3.tabula).

5.3.tabula

Aizsargājami meža biotopi

Biotopa nosaukums	ES aizsargājamā biotopa kods	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa kods	Platība, ha	Raksturojums
Boreālie meži	9010*	-	66,9	Atbilst DMB „Skujkoku meži” sausieņu mežos
Skujkoku meži uz osveida reljefa formām	9060	1.21.	~10	Pēc lakstaugu-sīkkrūmu stāva sugu sastāva atbilst sauso subkontinentālo mežu augu sabiedrībām, šaura josla purva dienvidu daļā
Melnalkšņu staignāji	9080*	-	86,1	Melnalkšņu slapjie un nosusinātie meži
Purvaini meži	91D0*	-	1956,5	Purvaini priežu un bērzu meži, slapji egļu meži

Mežaudžu plāns pievienots 5.7.pielikumā.

ES aizsargājami meža un purva biotopi pievienoti 5.8.pielikumā.

Sociālekonomiskā vērtība

Augsta zinātniskā vērtība ir mežiem, kas vairāk nekā 150 gadu laikā veidojušies purva malās, pussalās un salās.

Meža ekonomiskā vērtība ir koksne, kuru var iegūt, attīrot ceļus un stigas.

Ietekmējošie faktori

Dabiskas sukcesijas notiek sausajos priežu, bērzu un apšu mežos – paaugā un kokaudzes 2.stāvā pieaug egles loma. Lapu koku mežos, kur izgāztu koku vietās veidojas lauces, tās aizaug ar eglēm.

Meliorācija ir ietekmējusi purva perifērijā esošos mežus, kur tos no laukiem atdala dziļi kontūrgrāvji. Āreņi un kūdreņi visvairāk izplatīti meža masīvā pie Ozolsalas.

Mežus ietekmē *ugunsgrēki*. 1964.gada ugunsgrēka dēļ ir mainījies koku sugu sastāvs, purva perifērijā ir daudz sekundāru bērzu audžu. Priežu mežos rezervāta dienvidu daļā ugunsgrēki ir veicinājuši daudzveidīga lakstaugu-sīkkrūmu stāva veidošanos.

Vējgāzu rezultātā veidojas platības, kuras atjaunojas ar dažādām koku sugām, un nereti mainās valdošā suga.

Bebri uztur mitrumu, bet gadījumos, ja ir augstāks ūdens līmenis, mežaudzes nokalst un veidojas bioloģiski daudzveidīgi biotopi, kas piemēroti dzeņiem

Mizgrauži Atsevišķos rezervāta egļu nogabalos vērojama egļu astoņzobu mizgrauža *Ips typographus* ietekme. Par cik šādu mežaudžu nav daudz, un, tās nepieklaujas privātīpašnieku mežiem, kalstošās egles rezervāta teritorijā bagātina bioloģisko daudzveidību un nerada draudus citām mežaudzēm.

Piesārņojums ar atkritumiem no šosejas palielina ugunsgrēku izcelšanās iespēju. Tas samazina estētisko vērtību. Ķīmiskais piesārņojums arī uzkrājas ceļmalās.

5.3.3. Pļavu biotopi

Raksturojums

Teiču rezervātā kopējā apsaimniekojamā pļavu platība ir 211.75ha (5.4.tabula), t.sk ES nozīmes biotopi aizņem 29.9ha jeb 14.12%. Bioloģiski vērtīgākās pļavas gan Teiču rezervātā, gan tam piegulošajās teritorijās tika konstatētas pie vecām mājvietām. Teiču rezervāta pļavas nav bijušas apstrādātas pēdējos 15 gadus vai pat ilgāk. Pļavas ir visai līdzīgas, tomēr salīdzinājumā ar blakus esošām teritorijām te ir ievērojami biežāk sastopamas neielabotu pļavu indikatorsugas.

E.1. SAUSAS PĻAVAS

E.1.6. Ēnainu mežmalu pļavas – *Trifolion medii*

E.1.6.1. Zirgu āboliņa *Trifolium medium* pļavas

E.2. MĒRENI MITRAS PĻAVAS

E.2.1. Vilkakūlas pļavas – *Violion caninae*

E.2.1.2. Mitrākās vilkakūlas *Nardus stricta* pļavas

E.2.2. Atmatu pļavas - *Cynosurion*

E.2.2.1. Smaržzāles – parastās smilgas *Anthoxanthum odoratum-Agrostis tenuis* pļavas

E.2.2.2. Smaržzāles – parastā vizuļa *Anthoxanthum odoratum-Briza media* pļavas

E.3. MITRAS PĻAVAS

E.3.1. Ļoti auglīgas palieņu pļavas - *Alopecurion*

E.3.1.1. Pļavas lapsastes *Alopecurus pratensis* pļavas

E.3.2. Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs - *Calthion*

E.3.2.3. Ciņu grīšļa *Carex caespitosa* pļavas

E.3.2.4. Meža meldra *Scirpus sylvaticus* pļavas

E.3.2.5. Pļavas bitenes *Geum rivale* pļavas

E.3.2.6. Parastās vīgriezies *Filipendula ulmaria* pļavas

E.3.2.7. Smiltāju ciskas *Calamagrostis epigeios* pļavas

E.4. SLAPJAS PĻAVAS

E.4.1. Acidofilas zemo grīšļu pļavas – Caricion fuscae

E.4.1.1. Dzelzszales *Carex nigra* pļavas

E.4.1.2. Sāres grīšļa *Carex panicea* pļavas

E.4.3. Augsto grīšļu pļavas - Magnocaricion

E.4.3.2. Slaidā grīšļa *Carex acuta* pļavas

E.5. RUDERALIZĒTAS PĻAVAS

E.5.1. Nitrofilas augstzaļu sabiedrības – Aegopodion podagrariae

E.5.1.2. Podagras gārsas *Aegopodium podagraria* audzes

E.5.1.3. Meža suņburkšķa *Anthriscus sylvestris* audzes

Aizsargājami pļavu biotopi

Rezervāta pļavas kā augu un dzīvnieku sugām nozīmīgas ietilpst bioloģiski vērtīgu zālāju kategorijā. Lielākās aizsargājamo augu atradnes ir pļavās.

5.4.tabula

Aizsargājami pļavu biotopi

Biotopa nosaukums	ES aizsargājamā biotopa kods	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa kods	Platība, ha	Raksturojums
Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs	6230		0,2	Mazi pļavu fragmenti kopā ar citiem biotopiem Rāksalā un Mindaugās
Sugām bagātas atmatu pļavas	6270*	-	8,2	Pļavas ilgstoši bijušas pļautas, pļaušanas pārtraukums aptuveni no 1990.-2000.g.
Eitrofas augsto lakstaugu audzes	6430	-	8,5	Šaurākas pļavas mitrās vietās
Upju palieņu pļavas	6450	-	1,5	Grīšļu pļava Islienā ezera krastā
Mēreni mitras pļavas	6510	-	11,5	Ozolsalas pļavas

Sociālekonomiskās vērtības

Vieglāk pieejamās pļavas izmanto lopbarības iegūšanai. Potenciāli pļavas varētu izmantot bišu dravu izvietošanai. Piemājas pļavām ir arī rekreācijas vērtība. Pļavās iespējams iepazīt augu sugas un vērot pļavas aizaugšanu vai saglabāšanos, to apsaimniekojot, tām ir arī zinātniskā vērtība.

Ietekmējošie faktori

Dabiskais faktors ir pļavu aizaugšana. Pļavas, kas netiek apsaimniekotas, pašlaik jau ir aizaugušas ar krūmiem un kokiem.

Ļoti vērtīgas ir mitrās pļavas, bet tās ir ļoti ciņainas, grūti apsaimniekojamas un aizaug ar kārkliem un bērziem. Pļavas negatīvi ietekmē arī meža cūkas – rakumos sasējas viengadīgās nezāles, kas nav raksturīgas dabiskai pļavu veģetācijai. Izrakņātu pļavu grūti nopļaut.

5.3.4.Saldūdens biotopi

Raksturojums

Teiču dabas rezervātā ezeri, kas palielina biotopu un sugu daudzveidību teritorijā, veido vienotu kompleksu ar pieguļošajiem purvu un mežu biotopiem.

Lielākā daļa ezeru Teiču purvā ir distrofi purva ezeri, kuros aug sfagni *Sphagnum cuspidatum*, krastos – molīnijas *Molinia caerulea*.

Diseitrofo ezeru krastos sastopamas slīkšņas, ko veido galvenokārt purvāju purvpaparde *Thelypteris palustris*, grīšļi *Carex pseudocyperus*, *C. rostrata*, *C. lasiocarpa*, indīgais velnarutks *Cicuta virosa* u.c.

Kurtavas ezeram raksturīgs peldlapu augājs, ko veido ūdensrozes *Nymphaea alba* un *N.candida*.

Aizsargājami saldūdens biotopi (5.5.tabula)

Lielākā daļa ezeru atbilst Latvijas īpaši aizsargājama biotopa un Eiropas Savienības nozīmes biotopa „Distrofi ezeri” (3160) kritērijiem. Bez tam ir mazāki distrofie ezeriņi, kas nav izdalīti kā nogabali 2005.gada mežierīcībā. Purva ezeru piekrastēs nav aizsargājamo sugu atradnes, izņemot *Sphagnum molle* atradni pie Murmastienes ezera.

Diseitrofo ezeru krastos ir minerālaugsne. Tie daļēji atbilst Eiropas Savienības nozīmes biotopam „Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju” (3150). Ar ezeriem ir saistītas arī dažādas putnu sugas.

5.5.tabula

Aizsargājami saldūdens biotopi

Biotopa nosaukums	ES aizsargājamā biotopa kods	Latvijas īpaši aizsargājamā biotopa kods	Platība	Raksturojums
Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju	3150	-	156,8	Maltas, Sildu, Kurtavas, Islienā, Siksālā, Lisiņā, Vaboles – biotopa kritērijiem atbilst daļēji
Distrofi ezeri	3160	-	238,2	Mindaugu, Vertēža, Liepsalā, Ciematniekā, Tolkajās, Murmastienēs, Aukās ezeri un mazāki beznosaukuma ezeriņi
Vecupes	-	4.20.		Vecislīna

Sociālekonomiskā vērtība

Ezeriem, kuros kopš 1988.gada (?) notiek ūdenstilpju hidrobioloģiskais monitorings, ir zinātniska vērtība. Islienā ezeram kā apskates objektam ir arī izziņas vērtība.

Ietekmējošie faktori

Ezeru biotopus pašlaik galvenokārt ietekmē dabiskās eitrofikācijas (bagātināšanās ar barības vielām) un dabiskās distrofikācijas (humusvielu uzkrāšanās) procesi. Neatļauta ezeru izmantošana atpūtai un makšķerēšanai rada būtisku negatīvu ietekmi uz ezeru biotopiem.

Makšķernieku ietekme – piesārņojums ar sadzīves atkritumiem un izbradāšana – jūtama pie Liepsalā, Ciematniekā, Lisiņā, Siksālā ezeriem.

Islienā ezerā putnu ligzdošanu un uzturēšanos negatīvi ietekmē apmeklētāju taka posmā gar ezera krastu.

5.4. Sugas, dabas aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos un Latvijai saistošajos starptautiskajos līgumos un konvencijās minētās īpaši aizsargājamās augu, sēņu un dzīvnieku sugas, to sociālekonomiskā vērtība un sugas ietekmējošie faktori

5.4.1. Augu sugas

Raksturojums un dabas aizsardzības vērtība

Flora Teiču purvā un tā apkārtnē ir pētīta jau kopš 20. gadsimta sākuma (pētījumu vēsture pievienota 5.2. pielikumā). Teritorijai raksturīga Austrumlatvijas augsto purvu flora, to bagātina mitro mežu un pļavu flora. Sugu daudzveidību palielina arī viensētas un ceļmalas.

Floras inventarizācijas un veģetācijas pētījumu rezultātā pašlaik (uz 01.10.2005.) Teiču rezervātā apkopotas ziņas par 688 vaskulāro augu sugām, 38 no tām ir aizsargājamās (5.6. tabula; 5.6. pielikums). Pavisam Teiču dabas rezervātā (uz 01.10.2005.) ir ziņas par 217 sūnu sugām, no kurām aizsargājamās ir 24 (5.7. tabula). Ļoti reti Latvijā sastopamas ir Teičos konstatētās sugas: šaurpūslišu mēslsūna *Splachnum sphaericum*, sarkanā mēslsūna *Splachnum rubrum*, klinčs andreja *Andraea rupestris*. No Latvijas 36 sfagnu sugām Teiču purvā aug 25, tajā skaitā īpaši reta suga - mīkstais sfagns *Sphagnum molle*.

Mežu flora

Lielākajai daļai mežu raksturīgas purvaino priežu un bērzu mežu mežu sugas – purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*, parastā niedre *Phragmites australis*, purva plūksnparade *Thelypteris palustris*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, bet uz minerālaugsnes salām aug sausu priežu mežu augu sugas – brūklene *Vaccinium vitis-idaea*, mellene *Vaccinium myrtillus*, aitu auzene *Festuca ovina*, kadiķis *Juniperus communis*, kreimene *Convallaria majalis*, niedru ciesa *Calamagrostis arundinacea*, ērgļparade *Pteridium aquilinum*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*, Šrēbera rūsaine *Pleurozium schreberi*. Latvijā ļoti reti sastopamajai dzeltenajai dzegužkurpītei *Cypripedium calceolus* Teiču dabas rezervātā ir 2 atradnes. Tikai Latvijas ziemeļaustrumu un austrumu daļā mitros mežos aug platlapu cinna *Cinna latifolia*, kam Teiču rezervātā zināma 1 atradne.

Bagātākajos sausieņu mežos sastopamas mēreni siltumprasīgas, ēncietīgu augu sugas, kurām vispiemērotākā ir bagāta ar slāpekli, vāji skāba vai vāji bāziska augsne- parastā egle *Picea abies*, parastā apse *Populus tremula*, meža sausserdis *Lonicera xylosteum*, parastā lazda *Corylus avellana*, dzeltenā zelnātrīte *Galeobdolon luteum*, zilā vizbulīte *Hepatica nobilis*, podagras gārša *Aegopodium podagraria*, dziedniecības lakacis *Pulmonaria obscura*, meža zaķskābene *Oxalis acetosella*, meža sprigane *Impatiens noli-tangere*.

Nabadzīgākajos sausieņu mežos ar skābāku augsnes reakciju ir vairāk gaismas prasīgo sugu- parastā priede *Pinus sylvestris*, āra bērzs *Betula pendula*, trauslais krūklis *Frangula alnus*, parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia*, klinšu kaulene *Rubus saxatilis*, meža zemene *Fragaria vesca*, parastā īsvācelīte *Brachythecium oedipodium*, spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*. Mežā ap purvu un purva salās aug meža silpurene *Pulsatilla patens*, sirdsveida divlape *Listera cordata*, kārpainais segliņš *Euonymus verrucosa*.

Purvājā un niedrājā ir mazāk sugu, tās ir gaismas prasīgas, piemērojušās skābai augsnei ar mazu slāpekļa saturu. Kokaudzi parasti veido viena suga - parastā priede *Pinus sylvestris*, degumos pārsvarā ir purva bērzs *Betula pubescens*. Bagātīgs ir lakstaugu-sīkkrūmu stāvs- purva vaivariņš *Ledum palustre*, brūklene *Vaccinium vitis-idaea*, mellene *Vaccinium myrtillus*, ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*, makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, purva dzērvene *Oxycoccus palustris*, lācene *Rubus chamaemorus*. Sūnu stāvs labi attīstīts, dominē smaillapu sfagns *Sphagnum capillifolium*, Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, kadiķu dzegužlins *Polytrichum juniperinum*, purva krokvācelīte *Aulacomnium palustre*.

Pļavu flora

Pļavu flora ir visai bagāta, to veido mēreni mitras un atmatu pļavas kurās valdošās sugas ir grīšļi *Carex acuta*, *Carex vulpina*, *Carex cespitosa*, vīgrieze *Filipendula ulmaria*, pļavas bitene *Geum rivale*, kā arī nelieli mēreni mitru un pat sausu pļavu fragmenti ar daudzveidīgu floru – sarkanā auzene *Festuca rubra*, kamolzāle *Dactylis glomerata*, ciņusmilga *Deschampsia cespitosa*, vizulis *Briza media*, stāvā vilkakūla *Nardus stricta*. Purva malās esošajās pļavās aug aizsargājamas sugas - odu gimnadēnija *Gymnadenia conopsea*, jumstiņu gladiola *Gladiolus imbricatus*, naktsvijoles *Platanthera bifolia* un *Platanthera chlorantha*.

Purvu flora

Purvu florai raksturīgas augsto, pārejas un zāļu purvu augu sugas. Sūnu purvi ir apauguši ar priedēm vai klaji, ar retām priedēm un bērziem. Pirmajā gadījumā dominē purva vaivariņš *Ledum palustre*, zilene *Vaccinium uliginosum*, ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata*, no sūnām Magelāna sfagni *Sphagnum magellanicum*, šaurlapu sfagni *Sphagnum angustifolium*. Klajie purvi ir ciņaini, ar vai bez lāmām. Uz ciņiem dominējošās sugas ir sila virsis *Calluna vulgaris*, makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, brūnais sfagns *Sphagnum fuscum*, Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*, iesarkanais sfagns *Sphagnum rubellum*. Lāmās dominē purva šeihcērija *Scheuchzeria palustris*, dūkstu grīslis *Carex limosa*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, garsmailes sfagns *Sphagnum cuspidatum*. Pārejas purvi veidojas, aizaugot ezeriem, upju palienēs, beznoteces ieplakās, sūnu purvu perifērijā. Atkarībā no dominējošās sūnu sugas Teiču rezervāta pārejas purvus var iedalīt 3 grupās: zāļu purviem radniecīgie ar struplapu sfagnu *Sphagnum flexuosum*, slapjiem sūnu purviem radniecīgie ar īssmailes sfagnu *Sphagnum fallax* un ciņainiem sūnu purviem radniecīgie ar šaurlapu sfagnu *Sphagnum angustifolium*. Ekoloģisko optimumu pārejas purvos sasniedz ārkauša kasandra *Chamaedaphne calyculata* un purva dzērvene *Oxycoccus palustris*. Zāļu purvi Teiču rezervātā veidojušies, aizaugot ezeriem vai pārpurvojoties sauszemei. Dominējošās augu sugas ir pūkaugļu grīslis *Carex lasiocarpa*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, purva rūgtdille *Peucedanum palustre*, purva vārnkāja *Comarum palustre*. Teiču purvā vairākās vietās aug pundurbērzs *Betula nana*, kas sastopams tikai Latvijas centrālajā un austrumu daļā. Zāļu purvos ir visvairāk reto un aizsargājamo sugu-purva sūnene *Hammarbya paludosa*, Lēzeļa lipare *Liparis loeselii*, gaišdzeltenā pūslene *Utricularia ochroleuca* (tikai 2 atradnes Latvijā, no tām viena Teiču rezervātā), kūdrāja grīslis *Carex heleonastes*, no sūnām- tumšā pinkaine *Cinclidium stygium*, parastā dižsirpe *Scorpidium scorpioides*, palienes lāpstīte *Scapania irrigua*. Pārejas purvos no retām sugām sastopams mellenāju kārklis *Salix myrtilloides*.

Ezeru flora

Distrofajos purva ezeros sastopami tikai sfagni *Sphagnum cuspidatum*, un krastos molīnijas *Molinia caerulea*. Diseitrofajos ezeros aug arī niedres, vilkvālītes, ūdensrozes, krastos – kārkli, melnalkšņi.

5.6.tabula

Teiču rezervātā konstatētie aizsargājамie vaskulārie augi

Sugas nosaukums	1	2	3	4	5
<i>Agrimonia pilosa</i> Ledeb. - spilvainais ancītis					II;IV
<i>Anemone sylvestris</i> L. – meža vizbulis	4				
<i>Betula nana</i> L. – pundurbērzs	2	X			
<i>Botrychium virginianum</i> (L.) Sw. – Virdžīnijas ķekarparade	2	X	X		
<i>Carex aquatilis</i> Wahlenb. – ūdeņu grīslis	1	X	X		
<i>Carex disperma</i> Dewey – divsēkļu grīslis	3	X	X		
<i>Carex heleonastes</i> Ehrh. – kūdrāja grīslis	2	X	X		
<i>Carex paupercula</i> Michx. – palu grīslis	3	X	X		

Teiču rezervāta dabas aizsardzības plāns

<i>Cinna latifolia</i> (Trevir.) Griseb. – platlapu cinna	3	X	X	I	II;IV
<i>Corallorhiza trifida</i> Châtel. – trejdaivu koraļlsakne	3	X	X		
<i>Cypripedium calceolus</i> L. – dzeltenā dzegužkurpīte	2	X	X	I	II;IV
<i>Dactylorhiza baltica</i> (Klinge) N.I. Orlova – Baltijas dzegužpirkstīte	4	X			
<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soó – Fuksa dzegužpirkstīte	4	X			
<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soó – stāvlapu dzegužpirkstīte	4	X			
<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soó – plankumainā dzegužpirkstīte	4	X			
<i>Dactylorhiza russowii</i> (Klinge) Holub – Rusova dzegužpirkstīte	4	X	X		
<i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub – parastais plakanstaipekknis	4	X	X		V
<i>Euonymus verrucosus</i> Scop. – kārpainais segliņš		X			
<i>Galium trifidum</i> L. – trejdaļu madara	3				
<i>Gladiolus imbricatus</i> L. – jumstiņu gladiola	3	X	X		
<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br. – odu gimnadēnija	4	X			
<i>Hammarbya paludosa</i> (L.) Kuntze – purva sūnene	3	X	X		
<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart. – apdzira	4	X			V
<i>Hypericum hirsutum</i> L. – pūkainā asinszāle	3	X	X		
<i>Iris sibirica</i> L. – Sibīrijas skalbe	2	X	X		
<i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich. – Lēzela lipare	3	X		I	II;IV
<i>Listera cordata</i> (L.) R. Br. – sirdsveida divlape	3	X			
<i>Lycopodium annotinum</i> L. – gada staipekknis	4	X			V
<i>Lycopodium clavatum</i> L. – vālišu staipekknis	4	X			V
<i>Malaxis monophyllos</i> (L.) Sw. – purvāju vienlape	3	X			
<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> L. – dižā jāņegļīte	2	X	X		
<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich. – smaržīgā naktsvijole	4	X			
<i>Platanthera chlorantha</i> (Custer) Rchb. – zaļziedu naktsvijole	4	X			
<i>Poa remota</i> Forselles – skrajziedu skarene	3	X	X		
<i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill. – meža silpurene	4	X	X	I	II;IV
<i>Salix myrtilloides</i> L. – mellenāju kārkls	3	X			
<i>Seseli libanotis</i> (L.) W.D.J. Koch – kalnu briežsakne	3				
<i>Thesium ebracteatum</i> Hayne – pļavas linlape	1	X	X	I	II;IV
<i>Utricularia ochroleuca</i> R.W. Hartm. – gaišdzeltenā pūslene	1	X	X		

1 Latvijas Sarkanā grāmatas kategorija, 2003

2 Īpaši aizsargājamas sugas, LR MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. , grozījumi 27.07.2004.

3 Sugas, kuru atradnēs veidojami mikroliegumi, LR MK noteikumi Nr.45, 30.01.2001., grozījumi 31.05.2005.

4 Bernes 16.09.1979. konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, pielikuma Nr.

5 Eiropas Padomes 21.05.1992. direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību", pielikuma Nr.

5.7.tabula

Teiču DR konstatētās aizsargājamās sūnas

Sugas nosaukums	1	2	3	4	5
<i>Andraea rupestris</i> Hedw. - klints andreja	1	X			
<i>Bazzania trilobata</i> (L.) S. Gray - trejdaivu bacānija	2	X	X		
<i>Calliergon trifarium</i> (Web. et Mohr) Kindb. - apaļlapu dumbrene	1	X			
<i>Calypogeia sphagnicola</i> (H. Arn. et J.Perss.) Warnst. et Loeske - sfagnu somenīte		X			
<i>Cinclidium stygium</i> Sw. - tumšā pinkaine	2				
<i>Fontinalis hypnoides</i> Hartm. - hipnu avotsūna	3	X			
<i>Fossombronia wondraczekii</i> (Corda) Dum. - Vondrāčeka fosombronija	4				

<i>Hamatocaulis vernicosus</i> (Mitt.) Hedenäs - spīdīgā āķīte	2	X	X	I	II
<i>Hylocomium umbratum</i> (Hedw.) B., S. et G. - ēnāja stāvaine	3	X	X		
<i>Hypnum pratense</i> (Rabenh.) W.Koch ex Hartm. - pļavas hipns	4				
<i>Lejeunea cavifolia</i> (Ehrh.) Lindb. - doblapu leženeja	2	X	X		
<i>Leucobryum glaucum</i> (Hedw.) Aongstr. – zilganā baltsamtīte					V
<i>Meesia triquetra</i> (Richter) Ångstr. – trīsrindu mēzija		X	X		
<i>Neckera pennata</i> Hedw. - īssetas nekera	2				
<i>Odontoschisma denudatum</i> (Nees) Dum. - kailā apaļlape		X	X		
<i>Philonotis tomentella</i> Mol. - tūbainā avoksne		X			
<i>Racomitrium lanuginosum</i> (Hedw.) Brid. - vilnainā sarmenīte	1	X			
<i>Riccia ciliata</i> Hoffm. - skropstainā ričija	1	X			
<i>Sphagnum molle</i> Sull. - mīkstais sfagns	1	X			
<i>Splachnum rubrum</i> Hedw. - sarkanā mēslsūna	1	X			
<i>Splachnum sphaericum</i> Hedw. - šaurpūslīšu mēslsūna		X			
<i>Tayloria tenuis</i> (With.) Schimp. - tievā teilorija	3	X			

1 Latvijas Sarkanā grāmatas kategorija, 2003

2 Īpaši aizsargājamas sugas, LR MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. grozījumi 27.07.2004.

3 Sugas, kuru atradnēs veidojami mikroliegumi, LR MK noteikumi Nr.45, 30.01.2001., grozījumi 31.05.2005.

4 Bernes 16.09.1979. konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, pielikuma Nr.

5 Eiropas Padomes 21.05.1992. direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību", pielikuma Nr.

Sociālekonomiskā vērtība

Ekonomiska vērtība ir dzērvenēm, tās ir vienīgās ogas, ko rezervātā atļauts ievākt. Pļavu augu sugām ir vērtība, ja pļavu izmanto lopbarības iegūšanai. Ceļmalās un uz stigām nocirstos kokus izmanto malkai. Atsevišķām sugām ir estētiska vērtība. Augu sugām ir izziņas vērtība.

Ietekmējošie faktori

Jebkura ietekme, kas izmaina biotopu, izmaina arī augšanas apstākļus sugām. Sugas ietekmē dabiskā sukcesija – pļavas aizaug ar krūmiem, mežos veidojas pamežs un kokaudzes 2.stāvs. Bebri veicina mitrummīlošo augu augšanu. Ugunsgrēku rezultātā īslaicīgi mainās augu sugu sastāvs, tomēr atsevišķās vietās ietekme vērojama vēl ilgi, īpaši, ja mainās kokaudzes valdošā suga. Dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošana purvā izmaina sugu izplatīšanos un augšanas ātrumu.

5.4.2. Bezmugurkaulnieku fauna

Bezmugurkaulnieku grupā konstatētas 2906 sugas. Visvairāk pētīti kukaiņi *Insecta* (2443 sugas) (pētījumu vēsture 5.3.pielikumā). Līdz šim Teiču rezervātā konstatētas 16 kolembolu *Colembola*, 26 spāru *Odonata*, 34 blakšu *Heteroptera*, 498 vaboļu *Coleoptera*, 274 divspārņu *Diptera*, 162 plēvspārņu *Hymenoptera*, 22 maksteņu *Trichoptera*, 1371 tauriņu *Lepidoptera* (754 sīktauriņu un 617 lieltauriņu) sugas. Rezervātā atrastas 208 zirnekļu *Aranei* sugas. Pārējās posmkāju grupas speciāli nav pētītas un fiksētas tikai atsevišķas sugas.

Veicot rezervāta ūdenstilpju hidrobioloģiskos pētījumus konstatētas 52 vienšūņu *Protozoa*, 128 veltenisko tārpu *Nemathelminthes*, 22 posmtārpu *Annelides*, 41 vēžveidīgo *Crustacea* un 10 molusku *Mollusca* sugas (16 vienšūņu, 37 plakano tārpu, 3 veltenisko tārpu, 1 kāšgalvju un 1 posmtārpu suga konstatētas galvenokārt kā zivju parazīti).

Rezervāta teritorijā novērotas 32 Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļautās bezmugurkaulnieku sugas; 14 Ministru Kabineta noteikumu sugas, no kurām 6 sugas ir arī Eiropas Savienības sugu un biotopu direktīvas sugas: spilgtā purvspāre *Leucorrhinia pectoralis*, raibgalvas purvspāre *Leucorrhinia albifrons*, zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*, meža

sīksamtenis *Coenonympha hero*, skabiosu pļavraibenis *Euphydrys aurinia* un divjoslu airvabole *Graphoderus bilineatus*. Latvijas apdraudēto un īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku (Invertebrata) sugas, sūtstopamas uz 01.07.2006. Teiču rezervātā, parādītas 5.8.tabulā.

Teiču rezervātam raksturīgas augsto sūnu purva tauriņu sugas, kuru kāpuriem šeit ir piemērota barības bāze (dzērvenes, lācenes, spilves, vaivariņi, virši, sfagnu sūnas). Svarīgs ir arī purva mikroklimats. Tas uztur īpašu gaisa un zemsedzes mitrumu un temperatūru, kas ļoti svarīgi daudzu purva tauriņu sugu attīstībai. Ieskaitot purvu aptverošo mežu un nedaudzo pļaviņu tauriņus, rezervāta kopējais sugu skaits ir 1371 tauriņu suga, no kurām 12 sugas iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā. Purva tauriņu faunu pārstāv 85 purva tauriņu sugas.

Purvā dabiskās izmaiņas noris lēnām un cilvēka darbība purvu ļoti maz ietekmējusi, tāpēc šeit saglabājušās 27 pēcdeduslaikmeta glaciālreliktu tauriņu sugas. Dažas no tām: zileņu makstkode *Coleophora uliginosella*, tinējs *Acleris fimbriana*, purva spalvspārnis *Buckleria paludum*, purva dzeltenis *Colias palaeno*, zileņu zilenītis *Vacciniina optilete*, purva samtenis *Oeneis jutta*, raibais purva sprīžmetis *Semiothisa carbonaria*, purva vērpējsprižmetis *Lycia lapponaria*, purva lapsprižmetis *Chloroclysta infuscata*, melleņu pelēksprižmetis *Gnophos obfuscatus*, dzeltensvītru sprīžmetis *Aspilates gilvaria*, spilvu pūcīte *Celaena haworthi*.

Vairāku gadu pētījumi pierāda, ka Teiču purvs ir pietiekami liela teritorija, lai nodrošinātu šo sugu populāciju normālu izdzīvošanu, barošanu, vairošanu, tātad šo glaciālreliktu populācijas Teīčos ir stabilas, izņemot dažas ļoti retas sugas kā lielais purvraibenis *Clossiana frigga* un Karēlijas pundurvērpējs *Nola karelica*, par kurām to retās sastopamības dēļ trūkst informācijas.

No tipiskajām purva tauriņu sugām visbiežāk purvā sastop: sešpunktu gartaustkodi *Prolita sexpunctella*, svilni *Crambus alienellus*, purva dzelteni *Colias palaeno*, purva sīksamteni *Coenonympha tullia*, zileņu zilenīti *Vacciniina optilete* un agro purvraibeni *Clossiana euphrosyne*, kuru kāpuri barojas ar tādu purva augu lapām kā zilenes, lācenes un dzērvenes. Vaboļu faunas fonu purvā veido *Agonum ericeti* un *A. deligens*. Reti sastop purvāju skrejvaboli *Carabus menetriesi*.

Šeit sastop arī tās tauriņu sugas, kuras nelielā skaitā novērojamas purvam gluži atšķirīgās vietās, bet kur ir līdzīga augu valsts (sausos virsajos, izcirtumos): aveņu astainītis *Callophrys rubi*, kazeņu vērpējs *Macrothylacia rubi* (kāpuri uz aveņu, kazeņu, lāceņu lapām); mazais melleņu zaļsprīžmetis *Jodis putata*, zileņu sprīžmetis *Arichanna melanaria* (zileņu, melleņu lapas); pelēkais pāvacis *Saturnia pavonia*, bērzu pundurvērpējs *Nola aerugula* (zileņu, bērza lapas); gartaustkodes *Aristotelia ericinella* un *Neofaculta ericetella*, mazais viršu zilenītis *Plebejus argus*, brūnais viršu sprīžmetis *Ematurga atomaria*, sarkanīgā viršpūcīte *Lycophotia porphyrea* (virši); vaivariņu tinējs *Olethreutes lediana* (vaivariņu lapas); spilvu sviļņpūcīte *Hypenodes humidali* (spilves, sfagnu sūnas).

5.8.tabula

Latvijas apdraudēto un īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugas Teiču DR

Nr.	Sugas nosaukums	LSG	MK	EP
1.	<i>Clossiana frigga</i> (Thunberg, 1791) lielais purvraibenis	1	x	
2.	<i>Nehalennia speciosa</i> (Charpentier, 1840) sīkspāre, sīkā krāšņspāre	2	x	
3.	<i>Carabus menetriesi</i> Hummel, 1827 purvāju skrejvabole	2	x	
4.	<i>Carabus nitens</i> Linnaeus, 1758 spožā skrejvabole	2		
5.	<i>Dorcus parallelipedus</i> (Linnaeus, 1758) blāvā briežvabole	2	x	
6.	<i>Meloe violaceus</i> Marschal, 1802 zilā eļļasvabole	2		
7.	<i>Meloe proscarabaeus</i> Linnaeus, 1758 tumšā eļļasvabole	2		
8.	<i>Liocola marmorata</i> (Fabricius, 1792) marmora rožvabole	2	x	
9.	<i>Necydalis major</i> Linnaeus, 1758 vītulu slaidkoksngrauzis	2	x	
10.	<i>Apatura ilia</i> (Denis et Schiffermuller, 1775) apšu zaigraibenis	2		

Teiču rezervāta dabas aizsardzības plāns

11.	<i>Apatura iris</i> (Linnaeus, 1758) kārkļu zaigraibenis	2		
12.	<i>Papilio machaon</i> Linnaeus, 1758 čemurziežu dižtauriņš	2		
13.	<i>Pedicia rivosa</i> Linnaeus, 1758 milzu traušlājods	2		
14.	<i>Metopius dentatus</i> (Fabricius, 1779) lielais metopijs	2		
15.	<i>Pimpla arctica</i> Zetterstedt, 1838 Ziemeļu jātnieciņš	2		
16.	<i>Epithea bimaculata</i> (Charpentier, 1825) brūnganā plankumspāre	3		
17.	<i>Anchinia cristalis</i> Scopoli, 1763 mazā zalkteņu plakankode	3		
18.	<i>Ophiogomphus cecilia</i> (Fourcroy, 1785) zaļā upjuspāre	3	x	
19.	<i>Anchinia daphnella</i> Hubner, 1822 lielā zalkteņu plakankode	3		
20.	<i>Aristotelia coeruleopictella</i> Caradja, 1920 krūkļu gartaustkode	3		
21.	<i>Biston lapponaria</i> Boisduval, 1840 zileņu vērpējsprīžmetis	3		
22.	<i>Eupithecia pyreneata</i> Mabille, 1871 uzpirkstīšu ziedsprīžmetis	3		
23.	<i>Habronyx heros</i> (Wesmael, 1849) dižais habroniks	3		
24.	<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (Sulzer, 1776) ugunsspāre, sarkanā krāšņspāre	4		
25.	<i>Oryctes nasicornis</i> (Linnaeus, 1758) komposta degunradžvabole	4		
26.	<i>Laphria gibbosa</i> Linnaeus, 1758 kuprainā celmmuša	1		
27.	<i>Leucorrhinia pectoralis</i> Charpenter, 1825 spilgtā purvspāre		x	x
28.	<i>Stenocorus meridianus</i> (Linnaeus, 1758) rūsganbrūnais koksngrauzis	4		
29.	<i>Libellula fulva</i> Muller, 1764 mainīgā spāre	1	x	
30.	<i>Aglia tau</i> Linnaeus, 1758 rudais pāvacis	4		
31.	<i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758) nātru lācītis	4		
32.	<i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758) ošu ordeņpūcīte	4		
33.	<i>Eudia pavonia</i> (Linnaeus, 1758) pelēkais pāvacis	4		
34.	<i>Limenitis camilla</i> (Linnaeus, 1763) sausseržu raibenis	4		
35.	<i>Limenitis populi</i> (Linnaeus, 1758) apšu raibenis	4		
36.	<i>Sembris phalaenoides</i> (Linnaeus, 1758) lielā dižmakstene	4	x	
37.	<i>Amblyjoppa proteus</i> (Christ, 1791) melnais jātnieciņš	4		
38.	<i>Bombus schrencki</i> Morawitz, 1881 Šrenka kamene	4		
39.	<i>Lycaena dispar</i> (Haworth, 1809) zirgskābeņu zilenītis		x	x
40.	<i>Coenonympha hero</i> (Linnaeus, 1761) meža sīksamtenis		x	x
41.	<i>Euphydryas aurinia</i> (Rottemburg, 1775) skabiosu pļavraibenis		x	x
42.	<i>Graphoderus bilineatus</i> (De Geer, 1774) divjoslu airvabole		x	x
43.	<i>Leucorrhinia albifrons</i> Burmeister, 1839 raibgalvas purvspāre		x	x
44.	<i>Lopinga achine</i> (Scopoli, 1763) gāršas samtenis		x	
45.	<i>Dolomedes plantarius</i> (Clerk, 1757) krastu medniekzirneklis	3		

LSG- Latvijas Sarkanā grāmata, 1998.

MK- Īpaši aizsargājamas sugas, LR MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. grozījumi 27.07.2004.

EP- Eiropas Padomes 21.05.1992. direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību", pielikuma Nr.

Sociālekonomiskā vērtība

Bezmugurkaulnieku sugām nav ekonomiskas vērtības, atsevišķām sugām ir estētiska vērtība. Tām ir arī izziņas vērtība.

Ietekmējošie faktori

Jebkura ietekme, kas izmaina biotopu, izmaina arī augu valsti, secīgi arī bezmugurkaulnieku faunas sastāvu. Saglabājot nemainīgu biotopu, tiek saglabāta arī bezmugurkaulnieku fauna. Īpaši tas svarīgi fitofāgām sugām (tauriņi, vaboles u.c.). Jāizvērtē

bezmugurkaulnieku sugas, kurām papildus biotopu saglabāšanas pasākumiem nepieciešami īpaši apsaimniekošanas pasākumi.

5.4.3. Ornitofauna

Teiču dabas rezervātā uz 2005. gada beigām konstatētas 209 putnu sugas, no tām kā ligzdotājas vai iespējamās ligzdotājas 172 sugas, bet 37 sugas konstatētas tikai barojoties, caurceļošanas laikā vai ziemā.

Ornitofaunas izpētes vēstures apraksts pievienots pielikumā (5.4. pielikums).

Nepietiekami pētījumi, kas saistīts ar:

- reto un aizsargājamo sugu sastopamību platībās, kuras TDR administrācija iegādājusies 2002.-2004. gadā (376.71 ha);
- vistveidīgo putnu (g.k. rubeņi un medņi) skaitu, tā izmaiņām un ietekmējošiem faktoriem;
- caurceļojošo zosu skaita samazināšanās cēloņiem;
- ligzdojošo parasto putnu skaita dinamiku mežaudzēs;
- rezervātam blakusesošo lauksaimniecībā izmantoto zemju nozīmi kā putnu barošanās vietu.

Biežāk sastopamās putnu sugas purva biotopos ir koku čipste *Anthus trivialis*, pļavu čipste *Anthus pratensis*, lauku cīrulis *Alauda arvensis*, žubīte *Fringilla coelebs*; meža biotopos attiecīgi – koku čipste, žubīte, svirlītis *Phylloscopus sibilatrix*, vītītis *Ph. trochilus*. No caurceļojošajiem putniem īpaši jāatzīmē dzērves *Grus grus*, baltpieres, sējas un meža zosis *Anser albifrons*, *A. fabalis*, *A. anser*. Dažas putnu sugas izzudušas (vai, iespējami izzudušas) kā ligzdotājas no Teiču rezervāta teritorijas pēdējo desmitgažu laikā. Tādas ir lielais piekūns *Falco peregrinus*, zaļā vārna *Coracias garrullus*, baltirbe *Lagopus lagopus*, iespējams, arī čūsku ērglis *Circaetus gallicus*, vidējais ērglis *Aquila clanga*, zaļā dzilna *Picus viridis*, ūpis *Bubo bubo*, purva pūce *Asio flammeus*. Daudzām putnu sugām ligzdošana rezervātā bijusi īslaicīga un saistīta ar apstākļu sagādīšanos (mājas balodis *Columba livia*, krastu čurkste *Riparia riparia* u.c.). Vairāk ir to sugu, kuras teritorijā konstatētas kā ligzdotāji kopš 1950. gadiem (~40 putnu sugas), vairākas no tām ir īpaši aizsargājamas un to populācija rezervātā ir nozīmīga daļa no Latvijā sastopamās. Daļa no tām sākušas ligzdot rezervātā tādēļ, ka reģionā samazinājušās piemērotās dabisko biotopu platības. Teiču purvā to veicināja lielas daļas Vaboles ezera pārveidošanās par pārejas purvu (ūdens līmeņa pazemināšanās pēc apkārtējo zemju nosusināšanas 60. gados). Vairākām sugām ienākšana rezervātā saistās arī ar vispārēju ligzdotāju skaita pieaugumu reģionā (piemēram, paipala *Coturnix coturnix*, lielā tilbīte *Tringa nebularia*, dīķu tilbīte *Tringa stagnatilis*, vidējais dzenis *Dendrocyopus medius*, dzeltengalvas cielava *Motacilla citreola*, krūmu ļauķis *Acrocephalus dumetorum*).

Teiču dabas rezervātam ir ievērojama nozīme arī caurceļojošo putnu aizsardzībā. No caurceļotājiem īpaši jāatzīmē dzērves (pirsmigrāciju laikā lielākā atradne valstī, vairāk kā 1 % no kopējās populācijas konkrētajā globālajā migrācijas ceļā), sējas zosis (viena no lielākajām atradnēm valstī, līdz 1 % no kopējās populācijas konkrētajā globālajā migrācijas ceļā). Arī baltpieres un meža zosīm pārlidotāju skaits tuvojas 1 % no kopējās populācijas konkrētajā globālajā migrācijas ceļā. Sastopamas, taču nozīmīgas koncentrācijas nesasniedz caurceļojošās mazās gauras, ziemeļu un mazie gulbji. Visām nozīmīgākajām caurceļotāju sugām (zosis, dzērves) būtiskākie ir divi apstākļi – netraucētas nakšņošanas vietas rezervātā un barošanās uz laukiem blakusesošajās teritorijās.

Dažām rezervātā līdz šim regulāri sastopamām sugām konstatēta būtiska skaita samazināšanās: melnais stārķis, mednis, pelēkā vārna (visām sugām tas saistīts ar vispārēju skaita samazināšanos, mednim – arī ar biotopa pārmaiņām 1960. gadu ugunsgrēka rezultātā). Īsākā laika periodā skaita samazināšanās konstatēta arī dažām sugām, kuras purvā konstatētas kopš 1960. gadiem – lielais ķīris, mazais ķīris, upes zīriņš, gugatnis. Šīm sugām galvenā ligzdošanas vieta rezervātā ir bijis Vaboles ezers, līdz ar to – ievērojot vienlaicīgo skaita

pieaugumu sudrabkaijai šeit, iespējama šīs vienas sugas negatīvā ietekme uz citām. Novērojumi uzskaišu maršrutā purvā rezervāta D daļā kopš 1995.gada liecina, ka lēnām mainās putnu sugu sabiedrība purvā, pieaug ar priežu audzēm saistīto putnu sugu skaits (koku čipste, žubīte, vītītis), taču samazinās klajā purvā ligzdojošo putnu skaits – lauku cīruļi, pļavu čipstes.

Dažām sugām novērots būtisks skaita pieaugums – sudrabkaija, cekulpīle, gaigala, purva tilbīte, niedru lija (no purvā ligzdojošām sugām), trīspirkstu dzenim, pelēkai dzilnai, baltmugurdzenim, urālpūcei (no mežaudzēs ligzdojošām sugām, vismaz daļēji tas saistāms ar bebru darbības rezultātā radītajiem piemērotiem biotopiem).

Pēdējos gados pieaudzis ziemeļu gulbju skaits, kas purvu izmanto kā atpūtas vietu. Dzērviņu rudens koncentrācijas kopējo skaita pieaugumu noteicis galvenokārt vispārējais šīs sugas skaita pieaugums un īpaši labvēlīgie apstākļi- netraucēti nakšņošanas apstākļi Teiču purvā un plašās graudaugu sējumu platības apkārtnē rezervātam blakusesošajās teritorijās. Caurējošo zosu (baltpieres, sējas, meža zosis) skaits salīdzinot ar 1980.gadiem ir samazinājies būtiski, īpaši rudens sezonā.

Rezervāta teritorijā (uz 01.01.2005.) konstatētas 74 putnu sugas (ligzdo 48), kas iekļauta īpaši aizsargājamo sugu sarakstā (LR MK noteikumi Nr.396), 57 sugas (ligzdo 37) iekļautas EP Putnu direktīvas I pielikumā (5.9.tabula).

5.9.tabula

Latvijas apdraudēto un īpaši aizsargājamo putnu sugas Teiču DR

Sugas nosaukums	EP	MK	MIK
<i>Gavia stellata</i> brūnkakla gārgale	I	+	
<i>Gavia arctica</i> (L.) melnkakla gārgale	I	+	
<i>Tachybaptus ruficollis</i> mazais dūkuris		+	
<i>Podiceps nigricollis</i> melnkakla dūkuris		+	
<i>Podiceps auritus</i> (L.) ragainais dūkuris	I	+	
<i>Ciconia ciconia</i> (L.) baltais stārķis	I	+	
<i>Ciconia nigra</i> (L.) melnais stārķis	I	+	+
<i>Cygnus cygnus</i> (L.) ziemeļu gulbis	I	+	+
<i>Cygnus columbianus</i> (Ord.) mazais gulbis	I	+	
<i>Anser fabalis</i> (Lath.) sējas zoss	II/1		
<i>Anser albifrons</i> (Scop.) baltpieres zoss	II/2;III/2		
<i>Anser anser</i> meža zoss		+	
<i>Branta leucopsis</i> baltvaigu zoss	I		
<i>Mergus albellus</i> (L.) mazā gaura	I		
<i>Mergus merganser</i> lielā gaura		+	+
<i>Mergus serrator</i> garknābja gaura		+	
<i>Pandion haliaetus</i> (L.) zivju ērglis	I	+	+
<i>Pernis apivorus</i> (L.) ķīķis, lapseņu klijāns	I	+	
<i>Milvus migrans</i> (Bodd.) melnā klija	I	+	+
<i>Haliaeetus albicilla</i> (L.) jūras ērglis	I	+	+
<i>Circaetus gallicus</i> čūskērglis	I	+	+
<i>Circus aeruginosus</i> (L.) niedru lija	I	+	
<i>Circus cyaneus</i> (L.) lauka lija	I	+	
<i>Circus pygargus</i> (L.) pļavas lija	I	+	
<i>Aquila pomarina</i> G. L. Brehm mazais ērglis	I	+	+
<i>Aquila clanga</i> vidējais ērglis	I	+	+
<i>Aquila chrysaetos</i> (L.) klinšu ērglis	I	+	+
<i>Falco columbarius</i> (L.) purva piekūns	I	+	
<i>Falco peregrinus</i> Tunst. lielais piekūns.	I	+	+

Teiču rezervāta dabas aizsardzības plāns

<i>Falco vespertinus</i> kukaiņu piekūns	I		
<i>Falco tinnunculus</i> lauku piekūns		+	
<i>Tetrao tetrix</i> (L.) rubenis	I; II/2	+	
<i>Tetrao urogallus</i> L. mednis	I; II/2; III/2	+	+
<i>Bonasa bonasia</i> (L.) mežirbe	I; II/2	+	
<i>Lagopus lagopus</i> (L.) baltirbe		+	
<i>Grus grus</i> (L.) pelēkā dzērve	I	+	
<i>Crex crex</i> (L.) grieze	I	+	
<i>Porzana porzana</i> (L.) ormanītis	I	+	
<i>Porzana parva</i> mazais ormanītis	I	+	
<i>Phuvalis apricaria</i> (L.) dzeltenais tārtiņš	I; II/2; III/2	+	
<i>Limosa limosa</i> (L.) melnā puskuitala	II/2	+	
<i>Limosa lapponica</i> sarkanā puskuitala	I		
<i>Numenius phaeopus</i> (L.) lietuvainis	II/2	+	
<i>Numenius arquata</i> (L.) kuitala	II/2	+	
<i>Tringa glareola</i> (L.) purva tilbīte	I	+	
<i>Tringa totanus</i> pļavas tilbīte		+	
<i>Tringa stagnatilis</i> dīķa tilbīte		+	
<i>Phalaropus lobatus</i> (L.) šaurknābja pūslītis	I		
<i>Gallinago media</i> (Lath.) ķikuts	I	+	
<i>Lymnocyptes minimus</i> vistilbe		+	
<i>Philomachus pugnax</i> (L.) gugatnis	I; II/2	+	
<i>Calidris alpina schinzii</i> šinca šņībītis	I	+	
<i>Larus ridibundus</i> lielais ķīris		+	+
<i>Larus minutus</i> mazais ķīris		+	+
<i>Chlidonias niger</i> (L.) melnais zīriņš	I	+	+
<i>Sterna hirundo</i> L. upes zīriņš	I	+	+
<i>Chlidonias leucopterus</i> baltspārnu zīriņš		+	+
<i>Columba oenas</i> meža balodis		+	+
<i>Bubo bubo</i> ūpis	I	+	+
<i>Nyctea scandiaca</i> (L.) baltā pūce	I		
<i>Glaucidium passerinum</i> (L.) apodziņš	I	+	+
<i>Strix uralensis</i> Pall. urālpūce, garastes pūce		+	
<i>Asio flammeus</i> (Pont.) purva pūce	I	+	
<i>Aegolius funereus</i> (L.) bikšainais apogs	I	+	+
<i>Caprimulgus europaeus</i> (L.) vakarlēpis	I	+	
<i>Alcedo atthis</i> zivju dzenītis	I	+	
<i>Dendrocopos leucotos</i> baltmugurdzenis	I	+	+
<i>Dendrocopos medius</i> vidējais dzenis	I	+	+
<i>Picoides tridactylus</i> (L.) trīspirkstu dzenis	I	+	+
<i>Dryocopus martius</i> (L.) melnā dzilna	I	+	
<i>Picus canus</i> Gm. pelēkā dzilna	I	+	
<i>Picus viridis</i> zaļā dzilna		+	+
<i>Jynx torquilla</i> tītiņš		+	
<i>Coracias garrulus</i> zaļā vārna	I	+	+
<i>Lullula arborea</i> (L.) sila cīrulis	I	+	
<i>Lanius collurio</i> (L.) brūnā čakste	I	+	
<i>Lanius excubitor</i> (L.) lielā čakste		+	
<i>Sylvia nisoria</i> (Bechst.) svītrainais kauķis	I	+	
<i>Ficedula parva</i> (Bechst.) mazais mušķērājs	I	+	

MK- Īpaši aizsargājamas sugas, LR MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. grozījumi 27.07.2004.

EP- Eiropas Padomes 21.05.1992. direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību", pielikuma Nr.

MIK – Sugas, kuru atradnēs veidojami mikroliegumi

Sociālekonomiskā vērtība

Putniem rezervātā nav sociālekonomiskas vērtības. Tiem ir estētiska un izziņas vērtība.

Ietekmējošie faktori:

- purva aizaugšana meliorācijas rezultātā;
- traucējumi ligzdošanas vietās (nelegāli apmeklējumi- g.k. ogošana, makšķerēšana);
- rezervātam blakusesošo lauksaimniecībā izmantojamās zemes lietojuma veida maiņa, kā arī graudaugu kultūru samazināšanās;
- purva ugunsgrēki;
- piesārņojums ar sadzīves atkritumiem;
- saimnieciskā darbība sugai nozīmīgā biotopā rezervātam blakusesošajā teritorijā;
- pļavu aizaugšana.

5.4.4.Zīdītājdzīvnieku fauna

Teiču dabas rezervātā konstatētas 47 zīdītājdzīvnieku sugas, kas ir aptuveni 70% no Latvijā satopamajām sauszemes zīdītājdzīvnieku sugām. Pētījumu vēsture pievienota 5.5.pielikumā.

Grauzēji. Šī ir rezervātā visplašāk pārstāvētā kārta ar četrām dzimtām un 14 sugām. No tām visretāk sastopamās ir meža sicista *Sicista betulina* un pundurpele *Micromys minutus*. Meža sicista ir aizsargājama suga, Latvijā reti sastopama un trūkst ziņu par tās populāciju lielumu un izplatību. Arī rezervātā zināmi tikai atsevišķi gadījuma novērojumi, kas liecina par sugas klātbūtni teritorijā, bet sīkākas informācijas par populācijas stāvokli rezervātā nav. Pundurpele arī ir Latvijā samērā reti sastopama suga, nav saimnieciskas nozīmes.

Dominējošās peļveidīgo grauzēju sugas zālāju biotopos ir lauku strupaste *Microtus arvalis* un svītrainā klaidoņpele *Apodemus agrarius*, bet meža biotopos rūsganā strupaste *Clethrionomys glareolus* un dzeltenkakla klaidoņpele *Apodemus flavicollis*. Peļveidīgo zīdītājdzīvnieku sugu sastāva un skaita dinamikas noskaidrošanai kopš 1991. gada tiek veikts monitorings. Divas reizes gadā, jūnijā un septembrī, „Apsalu” parauglaukumā notiek sīko zīdītājdzīvnieku uzskaitē pastāvīgos maršrutos uz lauka un mežā. Uzskaitē izmanto sitamos peļu slazdus, kontroli veicot reizi diennaktī, četras uzskaites dienas [TDRA Pētījumu daļas atskaite, 2000]. Sugām nav saimnieciskas nozīmes teritorijā.

Eirāzijas bebris *Castor fiber* ir Eiropas Savienības sugu un biotopu direktīvas suga. Tas ir bieži sastopams dzīvnieks purvam pieguļošajās teritorijās. Tā kā šeit sastopamās mazās upītes, ezeri un meliorācijas grāvji nav piemērotākās vietas, kur bebrim apmesties (tie dod priekšroku lielākām upēm, kuru krastos var veidot alas) tad šeit, uz mazajām upēm un seklākajiem meliorācijas grāvjiem, tie spiesti būvēt dambjus, lai paceltu ūdens līmeni, kā arī būdas, lai nosegtu seklo ligzdas kameru. Pirmā bebru apmetne rezervāta teritorijā novērota 1983. gadā, bet regulāra apmetņu uzskaitē uzsākta 1993. gadā. Līdz 1999. gadam novērots pastāvīgs dzīvnieku skaita pieaugums, līdz, spriežot pēc uzskaišu rezultātiem, sasniegta teritorijas ekoloģiskā ietilpība un skaits stabilizējies pie vidējā populācijas blīvuma 250 dzīvnieki uz visu rezervāta teritoriju. Bebru veidotie uzpludinājumi nodrošina dzīves vidi daudzām bezmugurkaulnieku, abinieku, putnu un zīdītājdzīvnieku sugām. Nokaltušajos kokos veido dobumus dzeņveidīgie putni, kur vēlāk ligzdo citas dobumperētāju putnu sugas. Tā kā mežsaimnieciskā darbība rezervāta teritorijā nenotiek, bebru darbība bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un purva

dabīgā hidroloģiskā režīma saglabāšanā ir vērtējama pozitīvi. Dabīgie ienaidnieki ir vilki. Negatīvi sugu ietekmējoši faktori teritorijā nav novēroti.

Plēsēji. Plēsēji ir otra lielākā zīdītājdzīvnieku kārtā rezervātā, no kuriem reģistrētas 13 no Latvijā sastopamajām 15 sugām. Četras no tām ir aizsargājamas.

Latvijā apdraudēto un īpaši aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugas, kas sastopamas Teiču dabas rezervātā (uz 01.01.2005.), parādītas 5.10.tabulā.

5.10.tabula

Latvijas apdraudēto un īpaši aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugas Teiču DR

Sugas nosaukums	1	2	3	4
<i>Myotis daubentoni</i> Kühl. ūdeņu naktssikspārnis		+	II	
<i>Myotis dasycneme</i> Boie dīķa naktssikspārnis	2	+	II	HD II,IV
<i>Myotis brandti</i> Eversmann. branta naktssikspārnis	3	+	II	
<i>Eptesicus nilssoni</i> Keys. et Blas. ziemeļu sikspārnis		+	II	
<i>Nyctalus noctula</i> Schreber rūsganais vakarsikspārnis		+	II	
<i>Pipistrellus nathusii</i> Keys. et Blas. natūza sikspārnis		+	II	
<i>Pipistrellus pipistrellus</i> Schreber pundursikspārnis	3	+	III	
<i>Plecotus auritus</i> L. brūnais garausainis		+	II	
<i>Vespertilio murinus</i> L. divkrāsainais sikspārnis	3	+	II	
<i>Castor fiber</i> L. eirāzijas bebrs			III	HD II,IV
<i>Sicista betulina</i> Pall. meža sicista	3	+	II	HD IV
<i>Canis lupus</i> L. vilks		+	II	HD II,IV,V
<i>Ursus arctos</i> L. brūnais lācis	3	+	II	HD II,IV
<i>Lynx lynx</i> L. eirāzijas lūsis		+	III	HD II,IV
<i>Lutra lutra</i> L. palearktiskas ūdrs	4	+	II	HD II,IV

1 Latvijas Sarkanā grāmatas kategorija, 2003

2 Īpaši aizsargājamas sugas, LR MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000. ,ar grozījumiem 30.07.2004. (ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu saraksts)

3 Bernes 16.09.1979. konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, pielikuma Nr.

4 Eiropas Padomes 21.05.1992. direktīva "Par dabīgo biotopu, savvaļas augu un dzīvnieku sugu aizsardzību", pielikuma Nr.

Visretāk sastopamais plēsējs rezervāta teritorijā ir brūnais lācis *Ursus arctos*. Pirmo reizi ticams lāča klātbūtnes novērojums teritorijā reģistrēts 1984. gadā [Rubenis, 1988]. Nākamie šīs sugas dzīvnieka novērojumi reģistrēti 2000. gadā un turpmāk katru gadu tiek saņemtas ziņas par lāča novērojumiem, vai atrasti pēdu nospiedumi. 2004. gada ziemā, iespējams, lācis ziemojis rezervāta ziemeļu daļā, vējgāzē. Suga Latvijā ir īpaši aizsargājama, kas piešķir tai vērtību rezervāta teritorijā.

Vilki *Canis lupus* rezervāta teritorijā novērojami regulāri. Līdz pat 2000. gadam rezervāta teritorijā bija atļautas vilku medības, lai nepieļautu vilku midzeņu izveidošanos un mazuļu izvešanu rezervāta teritorijā. Neskatoties uz vilku medību aizliegumu rezervāta teritorijā, no 1999. līdz 2005. gadam vilku skaits samazinājies. Tikai 2003. gadā Murmastienes iecirknī, Vērstiņsalā, tika novērots vilku midzenis, kurā izvesti mazuļi [TDRA darba atskaite, 2003]. 2005. gadā atkal vairāki vilki rezervātā novēroti pastāvīgi, samazinot pēdējos gados strauji pieaugošo meža cūku skaitu. Vilkiem ir svarīga loma meža cūku populācijas ierobežošanā. Rudens sezonā ir gadījumi, kad vilki veic uzbrukumus mājlopiem, kas naktī atstāti ganībās rezervātam piegulošajā teritorijā. No šādiem gadījumiem saimnieki var izvairīties, naktīs mājlopus neatstājot uz lauka. Vilku skaitu, savukārt, ietekmē apkārtējie medību kolektīvi, nereti nometējot no teritorijas izejošos dzīvniekus tuvu pie rezervāta robežas.

Lūši *Lynx lynx* rezervāta teritorijā regulāri novēroti kopš 1985. gada [Rubenis, 1988]. Ik gadu, ziemas sezonā, novēroti atsevišķi īpatņi, kas teritorijā uzturējušies tikai pāris dienas. 1986. un 1987. gadā, kad lūši Odzienes iecirknī uzturējušies ilgāk par mēnesi, tika uzsākta to vajāšana, uzskatot tos par nevēlamu rezervāta faunas elementu [Rubenis, 1988]. Šobrīd uzskati par dabas

aizsardzību rezervātā ir mainījušies un lūši, tāpat kā vilki, tiek uzskatīti par dabīgiem pārnadžu populāciju blīvuma regulētājiem. Izveidojoties vējgāzei rezervāta ziemeļu daļā, kopš 1999. gada lūši teritorijā uzturas pastāvīgi, vidēji trīs līdz seši dzīvnieki. Ik gadu tiek izvesti arī mazuli, ko viegli konstatēt, novērojot dzīvnieku atstātās pēdas. Arī lūšus ietekmē blakus esošie mednieku kolektīvi, veicot medības uz šiem dzīvniekiem tuvu pie rezervāta robežas un nomedājot no rezervāta teritorijas iznākušos dzīvniekus.

Ūdri *Lutra lutra*, tāpat kā āpši *Meles meles*, jenotsuņi *Nyctereutes procyonoides*, lapsas *Vulpes vulpes*, Amerikas ūdeles *Mustela vision*, seski *Mustela putorius*, meža caunas *Martes martes* un sīkie plēsēji – sermulji *Mustela erminea* un zebiekstes *Mustela nivalis*, rezervātā ir sastopami visos tiem piemērotos biotopos. Maz datu ir par akmens caunu *Martes foina*, par cik pēc pēdām un ekskrementiem to ir praktiski neiespējami atšķirt no meža caunas. 1987. gadā viens īpatnis ir notverts siena šķūnī rezervāta austrumu malā, bet citu datu par šīs sugas klātesamību rezervāta teritorijā nav. Šīs plēsēju sugas ietekmējoši faktori nav novēroti, kā arī to izraisītas negatīvas ietekmes. Ūdru populācijas stabilu saglabāšanos papildus labvēlīgi ietekmē daudzās bebru apmetnes rezervāta teritorijā, ar daudzajām alām, kas kalpo arī kā slēptuves ūdriem, seskiem, ūdelēm. Amerikas ūdele, lai gan uzskatīta par kaitīgu plēsēju dabā, rezervāta teritorijā nav tik lielā skaitā, lai radītu nozīmīgus postījumus ūdensputniem vai citām dzīvnieku sugām.

Kukaiņēdāju kārtā rezervātā pārstāvēta ar piecām sugām. Šeit atrodamas visas trīs Latvijā sastopamās ciršļu sugas, no kurām retākā ir ūdens cirslis. Eiropas ezis teritorijā novērojams reti, galvenokārt jauktos lapu koku mežos un krūmājos rezervāta pierobežā, kur rezervāts robežojas ar tuvējām lauksaimniecības zemēm. Kurmis sastopams bieži – purvam piegulošajos meža un zālāju biotopos. Sugām nav saimnieciskas nozīmes, kā arī tās ietekmējoši faktori nav novēroti.

Sikspārņi bija vismazāk pētītā zīdītājdzīvnieku kārtā rezervātā līdz pat 2001. gadam, kad tika uzsākta sikspārņu sugu inventarizācija un ikgadējas uzskaites ziemošanas vietās, auklķolonijās un barošanās biotopos. Teiču purva ezeri ir nozīmīga sikspārņu barošanās vieta – lai nokļūtu pie purva ezeriem no tuvējām purvam piegulošajām teritorijām tie veic vairāku kilometru garus pārlidojumus pār atklātu purvu. Pie purva ezeriem barojoties konstatēts ūdeņu naktssikspārnis, rūsganais vakarsikspārnis, ziemeļu sikspārnis, kā arī natūza sikspārnis, pundursikspārnis un diķu naktssikspārnis. Ziemeļu sikspārņi regulāri novēroti barojamies uz meža celiņiem, kur reizēm sastopami arī branta naktssikspārņi un pļavu biotopos. Sikspārņu sugas ir nozīmīgas no to aizsardzības statusa viedokļa.

No zaķveidīgajiem lielākā skaitā sastopams baltais zaķis, kuru skaits kopš 1997. gada ir ievērojami samazinājies. Tāpat, lai gan ne tik strauji, samazinājies arī pelēko zaķu skaits. Ja 1997. gadā balto zaķu bija aptuveni četras reizes vairāk kā pelēko zaķu, tad uz 2005. gadu abu sugu sastopamība rezervāta teritorijā ir aptuveni vienāda. Šīm sugām liela nozīme ir lielo plēsēju barībā. Citi sugu ietekmējošie faktori, izņemot dabīgos ienaidniekus, teritorijā nav.

Rezervāta teritorijā sastopamas visas pārnadžu kārtas zīdītājdzīvnieku sugas. Lielajai purva teritorijai nozīmīga loma ir aļņu populācijas uzturēšanā, īpaši vasaras periodā. Ziemas sezonā aļņi vairāk uzturas purvam piegulošajos mežu biotopos. Rezervātā notiek aļņu skaita regulēšana, kas tika uzsākta 90-to gadu sākumā, kad pārāk lielā dzīvnieku skaita dēļ plašās platībās tika konstatēti nopietni mežaudžu postījumi. Šobrīd aļņu skaits rezervātā tiek uzturēts optimālā blīvumā, kas ir 7 – 8 dzīvnieki uz 1000 ha tiem apdzīvojamās platības. Katru gadu tiek veikts pārnadžu ietekmes uz vidi un skaita dinamikas novērtējums ziemas un vasaras periodā, pēc ziemas ekskrementu, kokaugu apkoduma un koku mizas bojājumu uzskaites rezultātiem. 2005./2006. gadā aļņu populācijas blīvums teritorijā novērtēts kā optimāls un medības populācijas blīvuma ierobežošanas nolūkā pārtrauktas.

Arī meža cūku skaits rezervāta teritorijā tiek regulēts, lai novērstu kaitējumu piegulošajām lauksaimniecības teritorijām un pasargātu uz zemes ligzdojošo vistveidīgo putnu ligzdas no izpostīšanas. Līdz pat 90-to gadu beigām meža cūku blīvums teritorijā bija optimāls – aptuveni 100 līdz 150 dzīvnieku uz visu teritoriju. 1999. gadā to skaitu ievērojami samazināja

vilku bara klātbūtne rezervātā. Tika reģistrētas tikai 17 meža cūkas. Kopš 2000. gada meža cūku skaits ir sācis nepārtraukti pieaugt un, neskatoties uz medību veikšanu to skaita ierobežošanai, meža cūku skaits uz 2005. gadu jau divas - trīs reizes pārsniedzis optimālo (uzskaitīti 325 dzīvnieki). Meža cūkas priekšroku dod mitrām skuju koku un lapu koku mežaudzēm, īpaši, upju un ezeru piekrastēs, pārmitrās ielejās, kur dominējošie mežu augšanas tipi ir dumbrājs, gārša, liekņa, purvājs vai niedrājs.

Pastāvīga staltbriežu populācija Teiču dabas rezervātā (10-20 dzīvnieki) bija novērojama 90-to gadu vidū. Vēlāk teritorijā uzturējās atsevišķi staltbrieži, reti un neregulāri, tomēr pēdējos gadus to skaits atkal palielinās un uzturēšanās rezervātā kļūst pastāvīgāka. Staltbrieži sastopami galvenokārt rezervāta Z daļā, kur ir lielāki meža masīvi un bieži novērojami pie bebru izveidotajiem applūdumiem, kur ir daudz bebru nograuztu koku un viegli pieejama barība.

Stirnu skaits rezervātā netiek regulēts, tādējādi saglabājot dabisko barības bāzi lielajiem plēsējiem. Stirnu skaits ir praktiski nemainīgs, ar nelielu tendenci pieaugt pēdējo gadu laikā, samazinoties vilku skaitam apkārtnē.

Arī turpmāk teritorijā ir paredzams veikt uzskaites pārnadžu ietekmes uz teritoriju novērtēšanai un organizēt medības, ja meža cūku vai aļņu skaits teritorijā pārsniedz optimālo. Aļņu populācijas blīvuma regulēšanā jāiesaistās mākslīgi, jo trūkst dabīgo ienaidnieku, kas regulētu šo dzīvnieku skaitu teritorijā. Vilku skats ir nepietiekams un barus veido tikai daži dzīvnieki, kam alnis ir pārāk liels medījums, lai to uzveiktu. Meža cūku blīvums, savukārt, pie neliela dabīgo ienaidnieku blīvuma strauji palielinās, nodarot kaitējumu gan meža zemsedzei un, iznīcinot arī aizsargājamo augu atradnes, kā arī rada nozīmīgus postījumus teritorijai piegulošajām lauksaimniecības zemēm.

Sociālekonomiskā vērtība

Medījamiem dzīvniekiem piemīt potenciāla sociālekonomiskā vērtība, sugu populācijas saglabāšanā un atjaunošanā intensīvas medību slodzes apstākļos apkārtējā teritorijā. Teiču dabas rezervāta gadījumā to palielina medijamo dzīvnieku ievērojamais skaits, piemēroti biotopi un rezervāta teritorija kā vienota platība.

Ietekmējošie faktori

Medijamo dzīvnieku faunu var ietekmēt gan dažāda medību intensitāte, tās izmaiņas, gan nelikumīgas medības. Būtiskai ietekmei viens no cēloņiem var būt medijamo dzīvnieku skaita novērtējums, tā interpretācija ne tikai rezervātā, bet arī plašās apkārtējās teritorijās, kas noved pie resursu pārekspuotācijas, kura var būtiski izpausties arī rezervātā.

5.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Biotopu grupa	Dabas vērtība	Sociālekonomiskā vērtība	Problēmas	Risinājumi
Purvi	Zāļu, sūnu un pārejas purvs. Aizsargājamas sugas.	Kūdras krājumi. Dzērvenes.	Apmeklējumu intensitātes palielināšanās (piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, troksnis, traucējumi putnu ligzdošanas laikā, dzīvnieku mazuļu vadāšanas laikā).	Rezervāta režīma kontrole. Nelegālo apmeklētāju un ogotāju skaita samazināšana realizējot normatīvajos aktos noteiktos sodus. Legālo apmeklētāju plūsmas kontrole.

Meži	Aizsargājami biotopi. Aizsargājamas sugas.	Koksne. Medības. Ogas, sēnes.	Apmeklējumu intensitātes palielināšanās (piesārņojums ar sadzīves atkritumiem, troksnis, traucējumi putnu ligzdošanas laikā, dzīvnieku mazuļu vadāšanas laikā).	Rezervāta režīma kontrole. Legālo apmeklētāju plūsmas kontrole.
Pļavas	Dabisku pļavu biotopi. Putnu ligzdošanas vieta. Putnu un zīdītājdzīvnieku barošanās vieta. Bezmugurkaulnieku dzīvotne. Aizsargājamas augu, bezmugurkaulnieku un putnu sugas.	Siens. Dabisko zālāju apsaimniekošana.	Neapsaimniekotu pļavu aizaugšana. Atsevišķām pļavām nav iespējama apsaimniekošana ar tehniku. Nopļauto, savākto zāli (sienu) nav kur likt.	Pļavu pļaušana, siena izvākšana. Krūmu izciršana.
Saldūdeņi	Aizsargājami biotopi.	Rekreācija. Zivis.	Ezeru eutrofikācija. Nelegāla makšķerēšana un zveja.	Nepieciešams monitorings. Rezervāta režīma nodrošināšana.

Analizējot un salīdzinot dažādas rezervāta vērtības un tās ietekmējošos faktorus, jāņem vērā, ka teritorija ir neapdzīvota, rezervātā nav privātu īpašumu un nozīmīgu infrastruktūras objektu, kā arī dabas resursu saimnieciska izmantošana nav pieļaujama. Līdz ar to šajā teritorijā netiek būtiski ietekmētas nedz privātipašnieku, nedz sabiedrības kopumā ekonomiskās intereses. Tas ļauj šajā teritorijā realizēt visstingrāko dabas aizsardzības režīmu, jebkuru darbību veikšanai kā galveno prioritāti izvirzot sugu, biotopu un visas ekosistēmas aizsardzību un saglabāšanu.

6. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANA

6.1. Apsaimniekošanas ilgtermiņa un īstermiņa mērķi

Saskaņā ar Teiču dabas rezervāta likuma (19.04.2000.) 2.pantu „rezervāts izveidots, lai saglabātu Teiču purvu un ar to ekoloģiski saistīto mitro mežu kompleksu un nodrošinātu ekosistēmu dabisko attīstību un tām raksturīgo bioloģisko daudzveidību”.

Līdz ar to galvenais ilgtermiņa mērķis rezervātam ir **nodrošināt teritorijas biotopu dabisku attīstību un saglabāt esošo bioloģisko daudzveidību.**

Būtiski, ka šis mērķis nav vērsts tikai uz noteiktu sugu, sugu grupu, biotopu vai ainavu elementu aizsardzību, bet dabiska vai dabiskajam tuva dabas kompleksa aizsardzību plašā teritorijā. Šādu pieeju nosaka rezervāta teritorijas relatīvais lielums (>19 tūkst. ha) un vēsturiski mazā antropogēnā ietekme uz to, kas ir priekšnoteikums gan rezervāta augstajai dabas vērtībai kopumā, gan daudzu īpaši retu un aizsargājamo sugu klātbūtnei. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai nepieciešami arī konkrēti apsaimniekošanas pasākumi (piemēram pļāvās). Bez tam rezervāta administrācijai ir pienākumi attiecībā uz teritorijas tiesiskā statusa nodrošināšanu, sabiedrības informēšanu, pētījumu veikšanu. Līdz ar to, vadoties no galvenā ilgtermiņa mērķa tiek izvirzīti virkne uz praktiskām darbībām vērsti mērķi tieši plāna darbības periodam (6.1.tabula). Mērķi grupēti tematiskos blokos atbilstoši galvenajiem darbības virzieniem.

6.1.tabula

Mērķi Teiču dabas rezervāta pārvaldībai

1. Nodrošināt rezervāta dabisko un neskarto biotopu netraucētu attīstību	1.1. Nodrošināt neiejaušanos purva neietekmētās daļas biotopu dabiskā attīstībā. 1.2. Nodrošināt neiejaušanos meža dabiskajos attīstības procesos.
2. Regulēt jebkāda veida cilvēku darbības negatīvo slodzi uz rezervāta ekosistēmām.	→ 2.1. Samazināt rezervāta nelikumīgo apmeklējumu skaitu, nodrošinot noteikto rezervāta režīmu. 2.2. Regulēt legālo rezervāta apmeklētāju plūsmu, noteikt skaita un laika limitus. 2.3. Samazināt apmeklētāju radīto piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem. 2.4. Nodrošināt dabas resursu izmantošanas kontroli, nepieļaujot to nelikumīgu izmantošanu.
3. Nodrošināt optimālus apstākļus rezervāta galvenajām dabas vērtībām, sugām un biotopiem	→ 3.1. Saglabāt pļavas, to bioloģisko daudzveidību un tradicionālo ainavu Teiču dabas rezervātā. 3.2. Nodrošināt Teiču purva hidroloģiskā režīma atjaunošanu vietās, kur tas ticis mākslīgi ietekmēts. 3.3. Uzturēt atsevišķu dzīvnieku sugu indivīdu skaitu līmenī, kas nepārsniedz teritorijas ekoloģisko ietilpību, neietekmē retu sugu saglabāšanos teritorijā 3.4. Nodrošināt rezervāta biotopu aizsardzību pret ugunsgrēkiem. 3.5. Nodrošināt nepieciešamo apsaimniekošanu vietās, kur tas nepieciešams atsevišķu reto sugu atradņu, biotopu vai ainavu saglabāšanai.

4. Rezervāta teritorijas juridiskā statusa nostiprināšana	→	4.1. Juridiski nostiprināt Life projekta gaitā papildus pievienoto platību robežas. 4.2. Nodrošināt rezervāta režīma nostiprināšanu dažādos normatīvajos aktos un tā iekļaušanu dažāda līmeņa teritoriālpārplānošanas dokumentos. 4.3. Nodrošināt rezervāta robežu uzturēšanu dabā un apzīmēšanu ar robežzīmēm.
5. Nodrošināt pastāvīgus nepieciešamo pētījumus rezervātā	→	5.1. Nodrošināt pētījumus, kuri ir pamatā ilglaicīgai apsaimniekošanas pasākumu un aizsardzības režīma plānošanai. 5.2. Nodrošināt ilglaicīgu monitoringu kā pamatu veicamo darbību efektivitātes izvērtēšanai un plānu koriģēšanai.
6. Nodrošināt sabiedrības informētību un vides izglītību.	→	6.1. Nodrošināt dažāda veida informācijas pieejamību gan apmeklētājiem, gan sabiedrībai auditorijai ārpus rezervāta teritorijas.
7. Nodrošināt nepieciešamās infrastruktūras uzturēšanu rezervāta funkciju realizēšanai .	→	7.1. Uzturēt rezervāta apsaimniekošanai un apmeklētājiem nepieciešamo infrastruktūru.

6.2. Apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums apkopots 6.2. tabulā.

6.2. tabula

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums

Veicamie uzdevumi	Izpildes termiņš, prioritāte	Izmaksas un finansētājs (ja nepieciešams papildus finansējums)	Izpildes efektivitātes rādītājs
1. Nodrošināt rezervāta dabisko un neskarto biotopu dabisku attīstību			
1.1. Nodrošināt neiejaukšanos purva neietekmētās daļas biotopu dabiskā attīstībā			
1.1.1. Neveikt pasākumus, kuri jebkāda veidā var izmainīt neietekmēto purva biotopu dabisko attīstību.	Pastāvīgi I prioritāte		Netiek veiktas nekādas apsaimniekošanas darbības purvā, izņemot aizsprostu būvi un uzturēšanu grāvjos.
1.2. Nodrošināt neiejaukšanos meža dabiskajos attīstības procesos			
1.2.1. Neveikt nekādu mežsaimniecisko darbību, izņemot pasākumus infrastruktūras kopšanai un sugu aizsardzības realizēšanai.	Pastāvīgi II prioritāte		Pieaug dabisko meža biotopu vērtība un ilgstoši saimnieciski neietekmēta meža bioloģiskā daudzveidība 4649ha platībā.
2. Regulēt jebkāda veida cilvēku darbības negatīvo slodzi uz rezervāta ekosistēmām			
2.1. Samazināt rezervāta nelikumīgo apmeklējumu skaitu, nodrošinot noteikto rezervāta režīmu.			

2.1.1. Veikt regulāru rezervāta teritorijas kontroli.	Intensīvākais apsardzības periods no 01.04.-01.10. I prioritāte		Rezervāta teritorijā samazinās cilvēku klātbūtne un tās pēdas (atkritumi, takas).
2.2. Regulēt legālo rezervāta apmeklētāju plūsmu, noteikt skaita un laika limitus			
2.2.1. Noteikt pieļaujamās vietas apmeklētāju infrastruktūras objektiem.	Pastāvīgi II prioritāte		Rezervāta apmeklētāju radītā slodze uz rezervāta ekosistēmu kopumā nepalielinās.
2.2.2. Realizēt rezervāta teritorijas apmeklēšanas kārtību (6.1.pielikumā).	No 01.06. līdz 31.10. II prioritāte		
2.2.3. Sadarbība ar apkārtējām pašvaldībām un iedzīvotājiem dabas tūrisma attīstībā.	Pastāvīgi II prioritāte		Uzlabojas tūrisma serviss reģionā nepalielinot tā ietekmi uz rezervāta ekosistēmām.
2.3. Samazināt apmeklētāju radīto piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem			
2.3.1. Izvietot atkritumu konteinerus un tualetes apmeklētāju koncentrēšanās vietās (Sildas, Siksala) (6.1.pielikums).	30.06.2006. uzstādīšana; uzturēšana pēc vajadzības. II prioritāte		Samazinās rezervātā atstāto atkritumu daudzums.
2.3.2. Savākt atkritumus gar ceļiem un apmeklētāju pārvietošanās maršrutiem.	Pastāvīgi. Katru gadu līdz 30.04. II prioritāte		
3. Nodrošināt optimālus apstākļus rezervāta galvenajām dabas vērtībām, sugām un biotopiem			
3.1. Saglabāt pļavas un to bioloģisko daudzveidību Teiču dabas rezervātā 212 platībā			
3.1.1. Uzturēt bioloģisko daudzveidību zālajos saskaņā ar LAD noteikumiem atbalsta saņemšanai.	Katru gadu – 01.07.-01.09. I prioritāte		Saglabājas un palielinās bioloģiskā daudzveidība pļavās 184,6 ha platībā
3.1.2. Cirst krūmus un pļaut atvases saskaņā ar Pļavu biotopu aizsardzības plānu (6.3.pielikums).	Pēc vajadzības laika periodā 01.07.-30.10. I prioritāte		Neaizaug tās pļavu platības 17,5ha platībā, kuras nav iespējams pļaut. Palielinās iespējami pļaujamo pļavu platība
3.1.3. Ierobežot un iznīcināt Sosnovska latvāņus.	maijs-oktobris I prioritāte		Pļavu biotopi pasargāti no Sosnovska latvāņa invāzijas un atbilst platību maksājumu saņemšanas nosacījumiem
3.2. Nodrošināt Teiču purva hidroloģiskā režīma atjaunošanu vietās, kur tas ticis mākslīgi ietekmēts			
3.2.1. Būvēt aizsprostus un regulēt ūdens noteci grāvjos, kuri atūdeņo purvu (6.5.pielikums).	2006.-2010.g. I prioritāte		Uzbūvēti 32 aizsprosti <i>Skat. „Pasākumu plānu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai Teiču purvā”</i>
3.3. Uzturēt atsevišķu dzīvnieku sugu indivīdu skaitu līmeni, kas nepārsniedz teritorijas ekoloģisko ietilpību, neietekmē retu sugu saglabāšanos teritorijā			
3.3.1. Medības dzīvnieku	Medību likumā		Dzīvnieku skaits rezervātā

skaita regulēšanas nolūkā (6.4.pielikums).	noteiktajā kārtībā (sezonā), pēc vajadzības. II prioritāte		pēc ikgadējām uzskaitēm nepārsniedz teritorijas ekoloģisko ietilpību, neietekmē retu sugu saglabāšanos teritorijā.
3.4. Nodrošināt rezervāta biotopu aizsardzību pret ugunsgrēkiem			
3.4.1.Kopt mineralizētās joslas ik gadus gar ceļu Mētriena- Atašiene un dzelzceļu.	Ik gadus līdz 15.05. I prioritāte		Pirms ugunsbīstamās sezonas uzsākšanas attīrītas un no jauna uzartas mineralizētās joslas ~5 km garumā.
3.4.2.Veikt teritorijas pastiprinātu uzraudzību ugunsbīstamajā periodā.	15.05.-30.09. atkarībā no reālās ugunsbīstamības katrā sezonā. I prioritāte		Iespējamie ugunsgrēki savlaicīgi pamanīti un noteikta degšanas vieta.
3.4.3.Realizēt sadarbību ar VMD un VUGD ugunsgrēku novērošanas un dzēšanas organizēšanai.	Pastāvīgi II prioritāte		Rezervāta teritorija iekļauta vienotā valsts mežu uguns apsardzības sistēmā.
3.4.4. Uzturēt kārtībā ugunsnovērošanas torņus.	Pēc vajadzības I prioritāte		Torņi katru gadu apsekoti, veikti nepieciešamie remontu.
3.5. Nodrošināt nepieciešamo apsaimniekošanu vietās, kur tas nepieciešams atsevišķu reto sugu atradņu vai biotopu saglabāšanai			
3.5.1.Mākslīgo ligzdu būve dienas un nakts plēsīgo putnu sugām.	Pēc vajadzības I prioritāte		Nepieciešamie apjomi nav precizējami, tiek noteikti katru gadu.
3.5.2. Izcirst 2.stāva egles un paaugu dzeltenās dzegužkurpītes atradnē 135.kv 6.nog.	Ziemā, atkārtot pēc vajadzības, reizi 5-10 gados. I prioritāte		Saglabāta atradne ~0,25ha platībā.
4. Rezervāta teritorijas juridiskā statusa nostiprināšana			
4.1. Juridiski nostiprināt Life projekta gaitā papildus pievienoto platību robežas			
4.1.1.Ar grozījumiem Teiču dabas rezervāta likumā apstiprināt rezervāta robežas, iekļaujot nopirktās platības.	20.12.2006. I prioritāte		Papildus pievienotās platības ar Teiču dabas rezervāta likumu iekļautas TDR regulējamā režīma zonā.
4.1.2.Veikt rīcības aprūtinājumu ieviešanai sakarā ar rezervāta režīmu teritorijā esošajām piemājas zemēm.	2007.g II prioritāte		Piemājas zemju zemesgrāmatās aprūtinājumi saistībā ar rezervāta zonējumu.
4.2. Nodrošināt rezervāta režīma nostiprināšanu normatīvajos aktos un tā iekļaušanu dažāda līmeņa teritoriju plānojuma dokumentos.			
4.2.1.Iestrādāt rezervāta režīmu un veicamās darbības atbilstošajos normatīvo aktu projektos.	Pēc vajadzības I prioritāte		Apstiprināti rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.
4.2.2.Sagatavot nosacījumus teritoriju plānojumu izstrādei.	Pastāvīgi II prioritāte		Rezervāta robežas un zonējums ar specifiskajiem ierobežojumiem iekļauts

			pašvaldību teritoriālajos plānojumos.
4.3. Nodrošināt rezervāta robežu uzturēšanu dabā un apzīmēšanu ar robežzīmēm			
4.3.1. Izcirst robežstīgas vietās, kur robeža iet pa mežu. 4.3.2. Uzstādīt un atjaunot robežzīmes (1.1. pielikums).	Pēc vajadzības atkarībā no stīgu aizaugšanas ātruma. I prioritāte		Robežas uzturētas kārtībā un apzīmētas ar atbilstošām 158 zīmēm.
5. Nodrošināt pastāvīgus nepieciešamos pētījumus rezervātā (6.2. pielikums)			
5.1. Izstrādāt projektu purva monitoringa stacijas izveidei	Plāna realizācijas laikā II prioritāte		Sagatavots projekta pieteikums potenciālam finansu avotam
6. Nodrošināt sabiedrības informētību un vides izglītību			
6.1. Nodrošināt dažāda veida informācijas pieejamību gan apmeklētājiem, gan auditorijai ārpus rezervāta teritorijas			
6.1.1. Uzturēt un atjaunot informatīvos stendus (Sildas, Siksala).	Pastāvīgi I prioritāte	2 stendi (7A0)	Informatīvie stendi apmeklētāju koncentrēšanās vietās uzturēti kārtībā, informācija tiek aktualizēta.
6.1.2. Sagatavot un pavairot informatīvos bukletus	Katru gadu II prioritāte		Apmeklētāji nodrošināti ar vispārīgajiem un tematiskajiem bukletiem.
6.1.3. Sagatavot un izplatīt „Teiču lapu”. 6.1.4. Izplatīt CD un citus informatīvos un izglītojošos materiālus skolām u.c. auditorijām.	Ik gadu sagatavojami vismaz 2 „Teiču lapas” izdevumi. II prioritāte Pēc vajadzības II prioritāte	Ls 800 uz katru izdevumu	Izdoti un izplatīti iedzīvotājiem, pašvaldībām, skolām 2 izdevumi gadā. Sagatavotie informācijas materiāli tiek izmantoti vides izglītībā arī ārpus rezervāta.
7. Nodrošināt nepieciešamās infrastruktūras uzturēšanu dabas aizsardzības mērķu realizēšanai			
7.1. Uzturēt esošo rezervāta apsaimniekošanai nepieciešamo infrastruktūru			
7.1.1. Uzturēt meža kvartālstīgas (1.1. pielikums).	Pēc vajadzības II prioritāte	Minimāli Ls2000 gadā.	Kvartālstīgas (109,62km) un iekšējie ceļi uzturēti kārtībā, novāktas kritālas un aizaugums.
7.1.2. Uzturēt kārtībā esošos iekšējos ceļus (1.1. pielikums).			
7.3. Uzturēt kārtībā izveidoto apmeklētāju infrastruktūru.	Regulāri II prioritāte		Infratraktūras elementi (soli, laipas, trepes u.t.t.) labā kārtībā, savlaicīgi veikti nepieciešamie remontu.

Pasākumu apraksts

Mērķis

1. Nodrošināt rezervāta dabisko un neskarto biotopu netraucētu attīstību.

1.1. Nodrošināt neiejaukšanos purva neietekmētās daļas biotopu dabiskā attīstībā.

Uzdevums 1.1.1.: Neveikt pasākumus, kuri jebkādā veidā var izmainīt neietekmēto purva biotopu dabisko attīstību.

Vienīgie apsaimniekošanas pasākumi, kuri pieļaujami Teiču purvā, ir aizsprostu būve hidroloģiskā režīma atjaunošanai vietās, kur to ietekmējusi agrākā meliorācija un apmeklētāju taku uzturēšana gar ceļa vietu Sildas- Siksala. Pārējā purva daļā nav pieļaujama nekāda saimnieciska darbība, kura var ietekmēt purva biotopus un pastiprināt traucējuma ietekmi putniem un dzīvniekiem.

1.2. Nodrošināt neiejaušanos meža dabiskajos attīstības procesos.

Uzdevums 1.1.1.: Neveikt nekādu mežsaimniecisko darbību, izņemot infrastruktūras kopšanai vai sugu aizsardzības pasākumu realizēšanai.

Rezervāta teritorijā nav veicama nekāda mežsaimnieciskā darbība, izņemot kritušo koku novākšanu no ceļiem u.c. infrastruktūras objektiem vai atsevišķu sugu aizsardzības pasākumu nodrošināšanai (3.5.pasākums).

Mērķis

2.Regulēt jebkāda veida cilvēku darbības negatīvo slodzi uz rezervāta ekosistēmām.

2.1. Samazināt rezervāta nelikumīgo apmeklējumu skaitu, nodrošinot noteikto rezervāta režīmu.

Uzdevums 2.1.1.: Veikt regulāru rezervāta teritorijas kontroli.

Galvenais nelikumīgo apmeklējumu cēlonis ir ogošana un maksšķerēšana rezervāta teritorijā un pēdējos gados – arī nelikumīgi tūristu apmeklējumi. Šie apmeklējumi izraisa būtisku traucējumu un piesārņojumu ar atkritumiem, kā arī ir cēlonis ugunsgrēkiem. Nepieciešama regulāra teritorijas uzraudzība, īpašu uzmanību pievēršot tām vietām, kuras tradicionāli tiek apmeklētas- ezeri, ogu vietas, izziņas taka. Pastiprināta uzraudzība nepieciešama pavasarī pēc sniega nokušanas un sākot ar jūlija vidu līdz dzērveņu lasīšanas perioda beigām rudenī.

2.2. Regulēt legālo rezervāta apmeklētāju plūsmu, noteikt skaita un laika limitus.

Uzdevums 2.2.1.: Noteikt pieļaujamās vietas apmeklētāju infrastruktūras objektiem.

Apmeklētāju infrastruktūras objektu pieļaujamās atrašanās vietas norādītas 6.1.pielikumā. Nav pieļaujama jaunu objektu izveide rezervāta iekšienē bez izmaiņām dabas aizsardzības plānā. Šeit jānodrošina tikai minimāls serviss rezervāta teritorijas apmeklēšanai, izmantojot esošos maršrutus.

Uzdevums 2.2.2.: Realizēt rezervāta teritorijas apmeklēšanas kārtību.

Pieaugot sabiedrības interesei dabas tūrisma jomā un apmeklētāju skaitam rezervātā, nepieciešams noteikt un realizēt rezervāta apmeklēšanas kārtību, lai nepalielinātu apmeklētāju negatīvo ietekmi uz rezervāta ekosistēmu. Nav pieļaujama traucējuma palielināšanās putniem un dzīvniekiem svarīgajās vietās, piesārņojums ar sadzīves atkritumiem. Nepieciešams ievērot atļautos apmeklēšanas termiņus un apmeklētāju intensitātes ierobežojumus (6.1.pielikums)

Uzdevums 2.2.3.: Sadarbība ar apkārtējām pašvaldībām un iedzīvotājiem dabas tūrisma attīstībā.

Rezervāta administrācijai jānodrošina minimāls serviss teritorijas apmeklēšanai; pilnīgākam tūrisma nodrošinājumam jābūt rezervāta ārieni, lai samazinātu ietekmi uz rezervāta dabas vērtībām un stimulētu apkārtējās sabiedrības ekonomisko attīstību. Sadarbībai jāveicina dabas tūrisma servisa attīstību reģionā, tādējādi radot priekšnoteikumus apmeklētāju slodzes nepalielināšanai rezervātā. Tai pat laikā tiek nodrošināta informācija par rezervāta nozīmi un lomu dabas aizsardzībā. Nepieciešama elementāra servisa attīstība, lai nodrošinātu dabas tūrisma vajadzības reģionā. Rezervāta administrācijai jāsniedz informatīvs atbalsts pašvaldībām un uzņēmējiem gan attīstot servisu rezervāta apkārtnē, gan sniedzot pietiekamu informāciju par rezervātu tieši neapmeklējot tā teritoriju.

2.3. Samazināt apmeklētāju radīto piesārņojumu ar sadzīves atkritumiem.

Uzdevums 2.3.1.: Izvietot atkritumu konteinerus un tualetes apmeklētāju koncentrēšanās vietās (Sildas, Siksala).

Galvenie apmeklētāju koncentrēšanās punkti Sildās un Siksālā aprīkojami ar tualetēm un atkritumu konteineriem, kuri pastāvīgi jāuztur kārtībā.

Uzdevums 2.3.2.: Savākt atkritumus gar ceļiem un apmeklētāju pārvietošanās maršrutiem. Nepieciešama regulāra atkritumu savākšana kontrolējot rezervāta teritoriju. Īpaši tas aktuāli gan ogotāju un nelegālo makšķernieku apmeklētajās vietās gan gar apmeklētāju takas un ceļu malām. Šīs vietas nepieciešams īpaši apsekot pēc sniega nokušanas un, nepieciešamības gadījumā, organizēt atkritumu savākšanu.

Mērķis

3. Nodrošināt optimālus apstākļus rezervāta galvenajām dabas vērtībām, sugām un biotopiem.

3.1. Saglabāt pļavas un to bioloģisko daudzveidību Teiču dabas rezervātā 212 ha platībā.

Pļavu pļaušana, krūmu un atvašu ciršana vēlama visās rezervāta pļavās, lai nodrošinātu pietiekamu apgaismojumu jumstiņu gladiolai, smaržīgajai naktvijolei un dzegužpirkstītēm. Jau pašlaik vērojama orhideju dzimtas sugu īpatņu skaita palielināšanās Šusta pussalā, Lošku pļavā, Pūškās.

Uzdevums 3.1.1.: Uzturēt bioloģisko daudzveidību zālajos saskaņā ar LAD noteikumiem atbalsta saņemšanai.

Pļavu pļaušana, pretendējot uz Lauku attīstības plānā paredzēto atbalstu, notiek kopš 2004. gada. 2005. gadā pieteikumā deklarētā lauksaimniecībā izmantojamās zemes (pastāvīgo pļavu un ganību) kopplatība bija 187,41 ha, no kuriem 169,89 ha bija pieteikti atbalstam par Bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos. Lai nebūtu jāatmaksā nepamatoti saņemtais atbalsts, šo platību 5 gadu periodā samazināt nedrīkst. Platība atbalstam tiek pieteikta saskaņā ar Vēlās pļaušanas nosacījumiem (pļaut no 10. jūlija līdz 10. septembrim, nopļauto zāli savākt). Lauku platība 2006. gadā ir precizēta pēc LAD metodikas- atbalstam pieteikti 184,6 ha. Pļavas tiek pieteiktas vienotā platību maksājuma (VPM), mazāk labvēlīgo apvidu (MLA) un apvidu ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā (AIVAN) atbalsta saņemšanai. Pļavu apsaimniekošanas plāns 6.3. pielikumā.

Uzdevums 3.1.2.: Cirst krūmus un pļaut atvases saskaņā ar Pļavu biotopu aizsardzības plānu. Atsevišķās vietās novācamī krūmi, kuri traucē pļavu pļaušanu. Pļavās, kur regulāra pļaušana nav iespējama, jāveic krūmu atvašu izciršana, nepieļaujot pļavu aizaugšanu (6.3. pielikums)

Uzdevums 3.1.3.: Ierobežot un iznīcināt Sosnovska latvāņus.

Grāvī starp Pulceņu pļavu un Zaļo salu ir blīva Sosnovska latvāņu audze, kas apdraud bioloģiski vērtīgu zālāju teritorijas. Ja pļavās aug Sosnovska latvāņi, tās nevar pretendēt uz atbalstu par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos.

3.2. Nodrošināt Teiču purva hidroloģiskā režīma atjaunošanu vietās, kur tas ticis mākslīgi ietekmēts.

Uzdevums 3.2.1.: Būvēt aizsprostus un regulēt ūdens noteci grāvjos, kuri atūdeņo purvu. Hidroloģiskā režīma atjaunošanai izstrādāts un tiek realizēts atsevišķs plāns (6.5. pielikums).

3.3. Uzturēt atsevišķu dzīvnieku sugu indivīdu skaitu līmenī, kas nepārsniedz teritorijas ekoloģisko ietilpību, neietekmē retu sugu saglabāšanos teritorijā.

Uzdevums 3.3.1.: Medības dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkā.

Medības veicamas visā rezervāta teritorijā, pēc vajadzības, izņemot stingrā režīma zonu. Medību nepieciešamību rezervāta teritorijā nosaka ar ikgadēju TDRA Pētījumu daļas slēdzienu, kurš pamatots ar dzīvnieku uzskaitēm un to ietekmes uz teritoriju novērtējumu pēc Teiču un Krustkalnu dabas rezervāta medību iecirkņa plānā (kā atsaukties?) norādītās metodikas. Medības nepieciešamas atsevišķu medījamo dzīvnieku – aļņu un meža cūku populāciju blīvuma ierobežošanai, gadījumā, kad iztrūkst dabīgo ienaidnieku, lielo plēsēju, klātbūtnei teritorijā, šo dzīvnieku skaits var pārsniegt teritorijas ekoloģisko ietilpību izraisot dabisko biotopu degradāciju un atsevišķu īpaši aizsargājamo un citu teritorijai nozīmīgu sugu pastāvēšanu teritorijā.

Nomedījamo dzīvnieku limits pēc iespējas jācenšas izpildīt gaides medībās, lai izvairītos no savvaļas dzīvnieku traucēšanas rezervāta teritorijā kolektīvo medību laikā.

Medības veicamas medību likumā (07.08.2003.), Medību noteikumos (MK noteikumi Nr. 760. 31.12.2003.) un Teiču un Krustkalnu dabas rezervāta medību iecirkņa plānā noteiktajā kārtībā. Izpildītāji ir Teiču dabas rezervāta administrācijas darbinieki.

3.4. Nodrošināt rezervāta biotopu aizsardzību pret ugunsgrēkiem.

Uzdevums 3.4.1.: Kopt mineralizētās joslas ik gadus gar ceļu Mētriena- Atašiene un dzelzceļu.

Katru gadu pirms ugunsbīstamās sezonas sākuma nepieciešams attīrīt un no jauna uzart mineralizētās joslas gar ceļiem Mētriena- Atašiene, Kurtavas sila malā un dzelzceļa malā, kur tas iet gar rezervāta teritoriju. Kopējais aramās joslas garums apmēram 5km.

Uzdevums 3.4.2.: Veikt teritorijas pastiprinātu uzraudzību ugunsbīstamajā periodā.

Rezervāta administrācijai pārtraucot uzturēt uguns apsardzības darbiniekus, kuri veica teritorijas novērošanu no torņiem uguns nedrošajā periodā, īpaši aktuāla kļuvusi iespējamo ugunsgrēku savlaicīga konstatēšana, lai uzsāktu dzēšanas darbus. Īpaši sausajos periodos nepieciešams organizēt pastāvīgu teritorijas uzraudzību.

Uzdevums 3.4.3.: Realizēt sadarbību ar VMD un VUGD ugunsgrēku novērošanas un dzēšanas organizēšanai.

Valstī izstrādājot normatīvus un koncepcijas par ugunsgrēku novēršanas un civilās aizsardzības sistēmu, nepieciešams sniegt ierosinājumus rezervāta teritorijas iekļaušanai vienotā valsts mežu uguns aizsardzības sistēmā. Nav pieļaujama valstiskas sistēmas izstrādāšana ugunsgrēku novēršanai, dzēšanai un sadarbībai starp dažādām institūcijām, neiekļaujot tajā rezervātu teritorijas ar esošajiem uguns novērošanas torņiem.

Uzdevums 3.4.4.: Uzturēt kārtībā ugunsnovērošanas torņus.

Nepieciešama torņu regulāra apsekošana, vajadzības gadījumā veicams koka konstrukciju remonts, logu nomaiņa vai metāla konstrukcija krāsošana.

3.5. Nodrošināt atbilstošu apsaimniekošanu vietās, kur tas nepieciešams atsevišķu reto sugu atradņu vai biotopu saglabāšanai.

Uzdevums 3.5.1.: Mākslīgo ligzdu būve dienas un nakts plēsīgo putnu sugām.

Mākslīgo ligzdu būve dienas plēsīgajiem putniem un būru izvietošana pūcēm notiek saistībā ar pētnieku ikgadējiem darba plāniem. Ligzdas izvietojamas un atjaunojamas atkarībā no aktuālās situācijas dabā.

Uzdevums 3.5.2.: Izcirst 2.stāva egles un paaugu dzeltenās dzegužkurpītes atradnē 135.kv 6.nog. 135.kv.6.nog.

Izcērtamā platība un apjoms precizējams. Pasākumi citu reto augu atradņu un biotopu saglabāšanai ir iekļauti pļavu biotopu aizsardzības pasākumos. Turpinot augu atradņu kontroli, var rasties nepieciešamība citu apsaimniekošanas pasākumu veikšanai.

Mērķis

4. Rezervāta teritorijas juridiskā statusa nostiprināšana.

4.1. Juridiski nostiprināt Life projekta gaitā papildus pievienoto platību robežas.

Uzdevums 4.1.1.: Ar grozījumiem Teiču dabas rezervāta likumā apstiprināt rezervāta robežas, iekļaujot nopirktās platības.

Life projekta gaitā pievienotās platības nepieciešams ar Teiču dabas rezervāta likuma izmaiņām iekļaut TDR regulējamā režīma zonā. Vienlaicīgi nepieciešama robežu sakārtošana un apzīmēšana dabā.

Uzdevums 4.1.2.: Veikt rīcības apgrūtinājumu ieviešanai sakarā ar rezervāta režīmu teritorijā esošajām piemājas zemēm.

Rezervātā esošo piemājas zemju apsaimniekošana šobrīd ir pretrunā ar rezervāta regulējamā režīma zonas statusu. Nepieciešams juridiski definēt šo zemju statusu, panākt atbilstošu apgrūtinājumu ierakstīšanu to zemesgrāmatās.

4.2. Nodrošināt rezervāta režīma nostiprināšanu normatīvajos aktos un tā iekļaušanu dažāda līmeņa teritoriju plānojuma dokumentos.

Uzdevums 4.2.1.: Iestrādāt rezervāta režīmu un veicamās darbības atbilstošajos normatīvo aktu projektos.

Rezervāta režīms, veicamās darbības un to realizēšanas kārtība jānostiprina individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos.

Uzdevums 4.2.2.: Sagatavot nosacījumus teritoriju plānojumu izstrādei.

Izstrādājot to pašvaldību teritoriju plānojumus, kurās ietilpst Teiču dabas rezervāts, nepieciešams tajos iekļaut rezervāta robežas un zonējumu ar specifiskajiem ierobežojumiem.

4.3. Nodrošināt rezervāta robežu uzturēšanu dabā un apzīmēšanu ar robežzīmēm.

Uzdevums 4.3.1.: Izcirst robežstīgas vietās, kur robeža iet pa mežu.

Rezervāta robežām jābūt izkoptām un dabā labi redzamām. Vietās, kur robeža iet pa mežu nepieciešama regulāra robežu izkoptāšana, nepieļaujot to aizaugšanu. Jāuztur kārtībā kupicas.

Uzdevums 4.3.2.: Uzstādīt un atjaunot robežzīmes.

Robežzīmes uzstādāmas redzamības attālumā viena no otras (1.1.pielikums) Nepieciešams tās regulāri pārbaudīt un atjaunot pēc vajadzības. Nepieciešamas 158 zīmes.

Mērķis

5. Nodrošināt pastāvīgus nepieciešamos pētījumus rezervātā (6.2.pielikums).

Uzdevums 5.1. Izstrādāt projektu purva monitoringa stacijas izveidei

Paredzēts sagatavot projekta pieteikumu, lai izveidotu purva monitoringa staciju Teiču purvā. Tās mērķis- veikt ilglaicīgu detalizētu teritorijas ģeoloģisko, ģeomorfoloģisko un hidroloģisko izpēti, noteikt perifērās meliorācijas un ķīmiskā piesārņojuma ietekme uz Teiču purvu un tā dinamika. Monitoringam jānodrošina informācija par purva attīstību un procesu tendencēm.

Mērķis

6. Nodrošināt sabiedrības informētību un vides izglītību.

6.1. Nodrošināt dažāda veida informācijas pieejamību gan apmeklētājiem, gan auditorijai ārpus rezervāta teritorijas.

Uzdevums 6.1.1.: Uzturēt un atjaunot informatīvos standus (Sildas, Krustakrogs, Siksala).

Informatīvos standus apmeklētāju koncentrēšanās vietās un uz ceļiem nepieciešams atjaunot un nomainīt, jo tie saulē izbalē vai tiek citādi bojāti. Arī stendu informatīvais saturs jāaktualizē. Āra apstākļos stendi jāizgatavo no atbilstošiem materiāliem, kuri ir izturīgi un ūdensdroši. Skatu tornī Siksālā regulāri atjaunojami drukātie un laminētie informācijas plakāti.

Uzdevums 6.1.2.: Sagatavot un pavairot informatīvos bukletus.

Nepieciešamības gadījumā atkārtoti iespiežami esošie vispārīgie un tematiskie bukleti latviešu un angļu valodā.

Uzdevums 6.1.3.: Sagatavot un izplatīt „Teiču lapu”.

Izdevums „Teiču lapa” sagatavojams vismaz 2 reizes gadā un izplatāms apkārtējām pašvaldībām, skolām, iedzīvotājiem.

Uzdevums 6.1.4.: Izplatīt CD un citus informatīvos un izglītojošos materiālus skolām u.c. auditorijām.

Sagatavots CD ar mācību programmu „Teiču rezervāta dabas vērtības” un filma „Purvs dzīvībai”. Materiāls izplatāms skolām u.c. interesentiem.

Mērķis

7. Nodrošināt nepieciešamās infrastruktūras uzturēšanu dabas aizsardzības mērķu realizēšanai.

7.1. Uzturēt esošo rezervāta apsaimniekošanai nepieciešamo infrastruktūru.

Uzdevums 7.1.1.: Uzturēt meža kvartālstigas.

Nepieciešama regulāra meža kvartālstigu uzturēšanā kārtībā izcērtot aizaugumu un novācot lielākās traucējošās kritalas. Regulāri uzturami kārtībā 109,62km stigu.

Uzdevums 7.1.2.: Uzturēt kārtībā esošos iekšējos ceļus.

Rezervāta teritorijā esošie ceļi uzturami braukšanas kārtībā, nepieļaujot to aizaugšanu, novācot kritalas un, nepieciešamības gadījumā, aizberot lielākās bedres. Ceļam uz Ozolsalu būtiski nepieļaut izskalošanu ceļoties ūdens līmenim grāvjos.

Uzdevums 7.3.: Uzturēt kārtībā izveidoto apmeklētāju infrastruktūru.

Infrastruktūras elementus (solus, laipas, trepes u.t.t.) nepieciešams uzturēt labā kārtībā, savlaicīgi veicot nepieciešamos remontus.

7. Priekšlikumi nepieciešamajiem grozījumiem pašvaldību teritorijas plānojumā

Life projekta realizācijas laikā tika nopirkti atsevišķi zemes īpašumi vai to daļas ar mērķi tos pievienot rezervātam. Stājoties spēkā Teiču dabas rezervāta likuma grozījumiem, kuri noteiks izmainītās robežas, šīs izmaiņas būs jāievieš arī pašvaldību teritoriju plānojumos (7.1. pielikums).

8. Priekšlikumi aizsargājamās teritorijas individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem

Izdoti pamatojoties uz Latvijas Republikas likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un Teiču dabas rezervāta likumu.

I. Vispārējie noteikumi

1. Šie noteikumi nosaka Teiču dabas rezervāta (turpmāk - Rezervāta) aizsardzības, izmantošanas un apsaimniekošanas kārtību atbilstoši funkcionālajam zonējumam, nepieciešamās, pieļaujamās un aizliegtās darbības un citos normatīvajos aktos reglamentēto darbību saskaņošanas kārtību.
2. Rezervāta teritorijā nav spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.
3. Rezervāta platība ir 19 649 ha. Rezervāta robežas un zonējums noteiktas Teiču dabas rezervāta likumā. Rezervāta ārējā robeža ir apzīmēta ar informatīvām zīmēm.
4. Visu līmeņu teritoriju plānojumos, kuri ietver rezervātu un ārējo aizsargjoslu, jāievēro šie noteikumi un Teiču rezervāta dabas aizsardzības plāns.
5. Visā Rezervāta teritorijā atļauts veikt Teiču dabas rezervāta administrācijas ikgadējā darba plānā un dabas aizsardzības plānā paredzētos pētījumus un aizsardzības režīma nodrošināšanas pasākumus.
6. Visā Rezervāta teritorijā aizliegts veikt darbību, kurai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz Rezervātu, tā ekosistēmām vai dabas procesiem tajā; būtiska negatīva ietekme uz dabiskajiem biotopiem, savvaļas dzīvnieku, augu un sēņu sugām un to dzīvotnēm vai savvaļas dzīvnieku populāciju vairošanos, atpūtu un barošanos, kā arī pulcēšanos migrācijas periodā; negatīva ietekme uz īpaši aizsargājamiem biotopiem, īpaši aizsargājamām sugām un to dzīvotnēm:
  - 6.1. Vākt augus vai to daļas, sēnes, ķērpjus, iežus un minerālus, jebkādas dzīvnieku valsts produktus, izņemot gadījumus, ja tas ir nepieciešams zinātniskai izpētei un dzērveņu lasīšanu ar speciālām atļaujām saskaņā ar Rezervāta dabas aizsardzības plānu.
  - 6.2. Makšķerēšana un zveja rezervāta ūdenstilpēs, izņemot gadījumus, ja tas ir nepieciešams pētnieciskos nolūkos.
  - 6.3. Ierīkot apmetnes, celt teltis un kurināt uguni ārpus šim nolūkam paredzētām vietām.
  - 6.4. Apmeklētājiem ievest Rezervāta teritorijā suņus.
  - 6.5. Trokšņojot traucēt dabas ekosistēmas, Rezervāta iedzīvotājus un apmeklētājus.
  - 6.6. Izmest dabā jebkāda veida atkritumus.
  - 6.7. Bojāt infrastruktūras objektus.
  - 6.8. Apmeklētājiem pārvietoties ārpus šim nolūkam dabas aizsardzības plānā paredzētām takām un ceļiem.
  - 6.9. Lietot jebkāda veida ūdens transporta līdzekļus, izņemot gadījumus, ja tas ir nepieciešams apsardzības un nodrošināšanai un pētījumu veikšanai.

- 6.10. Izmantot meža resursus bez meža resursu izmantošanas apliecinājuma saņemšanas.
- 6.11. Izklaides komerc利多jumi, aviācijas sporta un privāti lidojumi gaisa telpā virs rezervāta teritorijas (zemāk kā 500m).
- 6.12. Pļaut no lauka malām uz centru.
- 6.13. Nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem, mopēdiem, motorolleriem, pajūgiem un zirgiem pa meža un lauksaimniecības zemēm, ja tas nav saistīts ar šo teritoriju apsaimniekošanu vai uzraudzību vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu.

7. Bez saskaņošanas ar Rezervāta administrāciju aizliegts:

- 7.1. Izmantot Rezervāta simboliku.
- 7.2. Izdot tūrisma ceļvežus, kartes un izplatīt cita veida informāciju par Rezervāta teritoriju, apmeklējamām vietām, augu un dzīvnieku atradnēm Rezervātā.
- 7.3. Veikt pētnieciskus pasākumus Rezervāta teritorijā, kuri nav ietverti Rezervāta dabas aizsardzības plānā un Rezervāta administrācijas ikgadējā darba plānā.
- 7.4. Veikt jaunu ražošanas, saimniecisko, atpūtas vai vispārējās lietošanas objektu celtniecības vietas izvēli un projektēšanu ārējā aizsargjoslā.
- 7.5. Veikt zemju meliorāciju, veidot mākslīgas ūdenskrātuves un citus ar hidroloģiskā režīma izmaiņām saistītus darbus.
- 7.6. Rezervāta administrācija izsniedz apliecinājumu koku ciršanai tikai pēc izcērtamo koku iezīmēšanas dabā un saskaņā ar dabas aizsardzības plānu.

II Īpašie noteikumi

Stingrā režīma zona

8. Stingrā režīma zonā nav pieļaujama nekāda saimnieciskā darbība, tajā drīkst veikt tikai pētījumus, apsardzības pasākumus un darbības saistītas ar ārkārtas situāciju seku novēršanai. Cita veida apmeklējumi un darbības aizliegti.

Regulējamā režīma zona

9. Regulējamā režīma zonā Rezervāta dabas aizsardzības plānā noteiktā kārtībā atļauts:
  - 9.1. Apmeklētāju pārvietošanās pa dabas aizsardzības plānā noteiktajiem maršrutiem rezervāta darbinieka pavadībā.
  - 9.2. Uzturēt kārtībā meža ceļus, ūdens ņemšanas vietas meža ugunsgrēku dzēšanai un meža kvartālu stigas.
  - 9.3. Veikt apsaimniekošanas pasākumus dzīvnieku un augu sugu un biotopu saglabāšanai.
  - 9.4. Veikt cirtes dabas aizsardzības plānā paredzēto sugu un biotopu aizsardzības pasākumu nodrošināšanai un infrastruktūras objektu uzturēšanai kārtībā, saņemot nepieciešamo ciršanas apliecinājumu.
  - 9.5. Dzērveņu lasīšana ar Rezervāta administrācijas izsniegtām atļaujām noteiktajos termiņos.
  - 9.6. Rezervāta apmeklētāju taku un informācijas stendu izveide.
  - 9.7. Medības dzīvnieku skaita regulēšanai saskaņā ar Rezervāta administrācijas noteiktiem limitiem.

10. Regulējamā režīma zonā aizliegts:

- 10.1. Saimnieciskā darbība, kura nav paredzētā Rezervāta dabas aizsardzības plānā.
- 10.2. Jebkāda veida apmeklējumi, kuri nav saskaņoti ar Rezervāta administrāciju.
- 10.3. Vākt dabas materiālus kolekcijām.
- 10.4. Veikt jebkādas cirtes, kuras nav paredzētas dabas aizsardzības plānā vai kuru veikšanai nav Rezervāta administrācijas ekspertu apstiprināts slēdziens.
- 10.5. Izmantot speciālas vākšanas palīgierīces savvaļas ogu un sēņu lasīšanā.

Dabas lieguma zona

11. Dabas lieguma zonā atļauta lauksaimnieciskā darbība esošajās lauksaimniecības zemēs.
12. Dabas lieguma zonā aizliegts:
  - 12.1. Rakt dīkus, grāvjus.
  - 12.2. Ierīkot savvaļas augu, sēņu un dzīvnieku, kā arī to produktu iepirkšanas punktus.
  - 12.3. Uzstādīt vēja ģeneratorus.
  - 12.4. Iegūt derīgos izrakteņus.
  - 12.5. Bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) pļavas.
  - 12.6. Ierīkot jaunas iežogotas savvaļas dzīvnieku sugu brīvības audzētavas
  - 12.7. Mainīt zemes lietošanas mērķi.
  - 12.8. Organizēt brīvā dabā masu sporta, izklaides un atpūtas pasākumus, kuros piedalās vairāk nekā 50 cilvēku.
  - 12.9. Veikt mākslīgu meža atjaunošanu vai esošo lauksaimniecības zemju apmežošanu.
  - 12.10. Izdalīt jaunus apbūves gabalus.

Ārējā aizsargjosla

13. Ārējā aizsargjoslā aizliegts medīt medņus, rubeņus, zosis.
14. Ārējā aizsargjoslā bez saskaņošanas ar Rezervāta administrāciju aizliegts:
  - 14.1. jaunu meliorācijas grāvju izveidošana un esošo padziļināšana uz rezervāta robežas;
  - 14.2. veikt darbības, kas būtiski pārveido dabisko vai vēsturiski izveidojušos ainavu.
  - 14.3. izvietot tādus objektus, kuri var radīt jebkāda veida piesārņojuma palielināšanos Rezervāta teritorijā.
  - 14.4. Mainīt zemes lietojuma mērķi.

Izmantotā literatūra

Bells S., Nikodemus O., 2000. Rokasgrāmata meža ainavas plānošanai un dizainam, VMD., Rīga: McĀbols,- 75 lpp.

Dambeniēks G., Bergmanis U. 1996. Populationsdynamic des Elches Alces alces und des Wildschweines Sus scrofa im Naturreservat „Teici” und angrenzenden Gebieten – Prinzipien der Regulation der Wilddichte durch Jagd. Beiträge zur Jagd- und Wildforschung, Bd. 21. 161 – 170.

Dreimanis, Zelčs, 1995.

Heath M, Evans M., 2000. Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation. 2.vol. Cambridge, UK: BirdLife International

Kalniņa A., 1995., Klimatiskā rajonēšana// Enciklopēdija “Latvijas daba” 2.sēj., 245.lpp.

Kabucis I., 2004. Biotopu rokasgrāmata. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā.- R: Preses nams,- 105.- 109.lpp.

Kārkliņš A., Skujāns R., Gemste I., Mežals G., Nikodemus O., 1996. Latvijas augšņu klasifikācija. Latvijas Lauksaimnieks, 3-9 burtnīca.

Lācis A., Kalniņa L., 1998. Purvu uzbūve un attīstība Teiču valsts rezervātā//LU Zinātniskie raksti.613.sēj., R., 39-55.lpp.

Melluma A., Leinerte M. 1992. Ainava un cilvēks., Rīga: Avots,- 14.-15.lpp.

Nikodemus O., 1998. Latvijas Daba-VI. Rīga, Preses nams, 410.lpp.

Pastors A., 1995. Hidrogrāfiskais tīkls// Enciklopēdija “Latvijas daba” 2.sēj., 147.lpp.

Zelčs V., 1995. Flūtingi// Enciklopēdija “Latvijas daba” 2.sēj., 77.lpp.

*LU BI Hidrobioloģijas laboratorija, Dr. G. Sprinģes rakstiska informācija

Latvijas Sarkanā grāmata, 1998. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 4. sēj. Bezmugurkaulnieki. Rīga, LU Bioloģijas institūts, 388 lpp. (Z.Spuris red.);

Nepublicētie materiāli

Namatēva A., 2005. Teiču purva ziemeļu daļas mikroainavas. Bakalaura darbs. Rīga.

Rubenis J., 1988. Teiču rezervāta zīdītājdzīvnieku fauna. Diplomdarbs. Rīga.

Teiču un Krustkalnu dabas rezervātu medību iecirkņa plāns. 2004. Teiču dabas rezervāta Pētījumu daļa. Ļaudona.